

EUROPOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKA

2007 m. lapkričio 27 d. Korkein hallinto-oikeus (Suomija) C-435/06.....	2
2007 m. lapkričio 29 d. Kerstin Sundelind Lopez prieš Miguel Enrique Lopez Lizazo C-68/07.....	3
2008 m. liepos 11 d. Inga Rinau (Lietuvos Respublika) C-195/08 PPU.....	4
2009 m. balandžio 2 d. Korkein hallinto-oikeus (Suomija) C-523/07.....	8
2009 m. gruodžio 23 d. Jasna Deticek prieš Maurizio Sgueglia (Slovėnija) C-403/09PPU.....	12
2010 m. liepos 1 d. Doris Povse prieš Mauro Alpago C-211/10PPU.....	16
2010 m. liepos 15 d. Bianca Purrucker prieš Guillermo Valles Perez (Vokietija) C-256/09.....	23
2010 m. spalio 5 d. J.McB prieš L.E (Airija)C-400/10PPU.....	24
2010 m. gruodžio 22 d. Joseba Andoni Aguirre Zarraga prieš Simone Pelez (Vokietija) C- 491/10PPU.....	29
2010 m. gruodžio 22 d. Barbara Mercredi prieš Richard Chaffe (Jungtinė Karalystė) C- 497/10PPU.....	31
2012 m. balandžio 26 d. Health Service Executive prieš S. C. Ir A. C. /C 92/12.....	33

2007 m. lapkričio 27 d. Korkein hallinto-oikeus (Suomija) C-435/06

2005 m. vasario 23 d. Švedijos L miesto socialinių reikalų komitetas nusprendė nedelsiant paimti šiame mieste gyvenančius vaikus A ir B, kad įkurdintų juos priimančiojoje šeimoje. 2001 m. gimęs A ir 1999 m. gimęs B yra Suomijos piliečiai, o A turi ir Švedijos pilietybę. 2005 m. kovo 1 d. C kartu su vaikais A ir B įsikūrė Suomijoje. Jos persikėlimas į šią valstybę narę buvo deklaruotas 2005 m. kovo 2 dieną. 2005 m. kovo 10 d. Suomijos valdžios institucijos įregistravo šią naują gyvenamąją vietą nuo 2005 m. kovo 1 dienos.

2005 m. kovo 3 d. Švedijos K departamento administracinis teismas (länsrätten i K län), į kurį buvo kreiptasi 2005 m. vasario 25 d., patvirtino L miesto socialinių reikalų komiteto sprendimą. Švedijos teisė numato šią teismo patvirtinimo procedūrą visais atvejais, kai vaikas buvo paimtas be tėvų sutikimo.

Pripažinęs, kad byla priklauso Švedijos teismų jurisdikcijai, Švedijos apeliacinis administracinis teismas M (Kammarrätten i M) atmetė C apeliacinį skundą, pateiktą dėl länsrätten i K län sprendimo.

Šią Švedijos teismų jurisdikciją 2006 m. birželio 20 d. patvirtino Švedijos aukščiausiasis administracinis teismas (Regeringsrätten).

Tą pačią dieną, kurią länsrätten i K län paskelbė sprendimą, Švedijos policija paprašė Suomijos H miesto, kuriame vaikus prižiūrėjo jų senelė, policijos pagalbos vykdamas šį sprendimą. Šis prašymas buvo pateiktas Įstatymo Nr. 761/1970 pagrindu.

2005 m. kovo 8 d. Suomijos policija nurodė perduoti vaikus A ir B Švedijos valdžios institucijoms. C apskundė šį sprendimą Oulun hallinto-oikeus, kuris šį ieškinį atmetė.

Tada C pateikė apeliacinį skundą Aukščiausiajam administraciniam teismui (Korkein hallinto-oikeus), kuris nusprendė, kad siekiant išspręsti pagrindinę bylą jam reikalingas išaiškinimas dėl Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo srities.

Atkreipdamas dėmesį į tai, kad Suomijoje sprendimas dėl vaiko paėmimo ir įkurdinimo priskiriamas viešosios teisės sričiai, Korkein hallinto-oikeus klausia, ar toks sprendimas priskiriamas šiame reglamente vartojamai civilinių bylų sąvokai. Be to, kadangi vaikų apsaugos taikymui Suomijoje reikia priimti ne vieną, bet daugelį sprendimų, šis teismas taip pat klausia, ar reglamentas taikomas ir vaikų paėmimui, ir jų įkurdinimui, ar tik sprendimui dėl įkurdinimo.

Šiomis aplinkybėmis Korkein hallinto-oikeus nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. a) Ar <...> Reglamentas <...> Nr. 2201/2003 <...> taikytinas viso sprendimo, koks nagrinėjamas šiuo atveju, nurodančio nedelsiant paimti ir įkurdinti vaiką kitoje nei jo kilmės priimančiojoje šeimoje, vykdymui, kai šį sprendimą sudaro vientisas sprendimas, priimtas pagal vaikų apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas?

b) Jei atsakymas yra neigiamas, ar Reglamentas (Nr. 2201/2003), atsižvelgiant į jo 1 straipsnio 2 dalies d punktą, taikytinas tik tai sprendimo daliai, kuria nusprendžiama įkurdinti kitoje nei jo kilmės priimančiojoje šeimoje?

c) Pastaruoju atveju, ar <...> Reglamentas (Nr. 2201/2003) taikytinas sprendimui įkurdinti, kuris yra sudėtinė sprendimo paimti dalis, net jeigu pastarajam, su kuriuo sprendimas įkurdinti yra susijęs, taikomi abipusio teismo sprendimų ir administracinių sprendimų pripažinimo bei vykdymo teisės aktai, kuriuos atitinkamos valstybės narės suderino bendradarbiaudamos?

2. Atsižvelgiant į tai, kad Reglamentas (Nr. 2201/2003) nemini šių Šiaurės valstybių tarybos iniciatyva suderintų teisės aktų dėl viešosios teisės sprendimų įkurdinti pripažinimo ir vykdymo ir atsižvelgia tik į atitinkamą civilinės teisės srityje priimtą konvenciją, ar vis dėlto, jeigu į pirmojo klausimo a punktą būtų atsakyta teigiamai, galima minėtus suderintus teisės aktus taikyti vaiko paėmimui, jeigu jie grindžiami nedelstiniu administracinių sprendimų pripažinimu ir vykdymu bendradarbiaujant administracinėms institucijoms?

3. Jeigu į pirmojo klausimo a punktą būtų atsakyta teigiamai, o į antrąjį klausimą – neigiamai, ar, atsižvelgiant į Reglamento (Nr. 2201/2003) 72 straipsnį bei į 64 straipsnio 2 dalį ir į Šiaurės valstybių suderintus teisės aktus dėl viešosios teisės sprendimų apgyvendinti, Reglamentas (Nr. 2201/2003) taikytinas *ratione temporis* bylai, kurioje sprendimą nedelsiant paimti ir įkurdinti vaiką (vaikus) priimančiojoje šeimoje Švedijos valdžios institucijos priėmė 2005 m. vasario 23 d., į länsrätt dėl sprendimo nedelsiant paimti patvirtinimo kreipėsi 2005 m. vasario 25 d., o šis teismas jį patvirtino 2005 m. kovo 3 dieną?“

Dėl prejudicinių klausimų ETT nusprendė, kad:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, su pakeitimais, padarytais 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004, 1 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad „civilinių bylų“ sąvoka šios nuostatos prasme apima vientisą sprendimą, kuriuo nurodoma nedelsiant paimti ir įkurdinti vaiką kitoje nei jo kilmės priimančiojoje šeimoje, kai šis sprendimas buvo priimtas pagal vaikų apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas.

2. Reglamentą Nr. 2201/2003 su pakeitimais, padarytais Reglamentu Nr. 2116/2004, reikia aiškinti taip, kad suderinti nacionalinės teisės aktai, susiję su administracinių sprendimų paimti ir įkurdinti asmenis pripažinimu ir vykdymu, priimti bendradarbiaujant Šiaurės valstybėms, negali būti taikomi į šio reglamento taikymo sritį patenkančiam sprendimui paimti vaiką.

3. Nepažeidžiant faktinių aplinkybių įvertinimo, kurį atlikti turi teisę tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Reglamentą Nr. 2201/2003 su pakeitimais, padarytais Reglamentu Nr. 2116/2004, reikia aiškinti kaip taikytiną *ratione temporis* tokiaame procese, kaip pagrindinė byla.

2007 m. lapkričio 29 d. Kerstin Sundelind Lopez prieš Miguel Enrique Lopez Lizazo C-68/07

Švedijos Aukščiausiasis Teismas (šved. Högsta domstolen) nagrinėjo K. Sundelind Lopez pateiktą skundą dėl žemesnės instancijos teismų atsisakymo nagrinėti jos prašymą nutraukti santuoką, argumentuojant tuo, kad pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1), iš dalies pakeisto 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004 dėl sutarčių su Šventuoju Sostu (OL L 367, p. 1, toliau – Reglamentas), tik Prancūzijos teismai turi jurisdikciją.

Švedijos pilietė K. Sundelind Lopez yra Kubos piliečio M. Lopez Lizazo sutuoktinė. Kol sutuoktiniai buvo kartu, jie gyveno Prancūzijoje. Bylos nagrinėjimo metu K. Sundelind Lopez tebegyveno Prancūzijoje, jos vyro gyvenamoji vieta buvo Kuboje.

Kilus klausimui dėl Europos Sąjungos teisės taikymo, Švedijos Aukščiausiasis Teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis prejudicinio sprendimo į Bendrijų Teisingumo Teismą dėl Reglamento 3, 6 ir 7 straipsnių išaiškinimo.

Savo prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento 6 ir 7 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad kai, vykstant santuokos nutraukimo procesui, atsakovas valstybės narės teritorijoje nuolatinės gyvenamosios vietos neturi ir nėra valstybės narės pilietis, valstybės narės teismai, kad priimtų sprendimą šiame procese, gali savo jurisdikciją grįsti nacionaline teise, net jeigu kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją pagal šio Reglamento 3 straipsnį.

Pagrindinėje byloje neginčijama, kad pagal Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktą Prancūzijos teismai turi jurisdikciją šio Reglamento prasme priimti sprendimą dėl K. Sundelind Lopez prašymo arba pagal šios nuostatos antrą įtrauką, atsižvelgiant į sutuoktinių paskiausią nuolatinę gyvenamąją vietą, nes K. Sundelind Lopez vis dar gyvena Prancūzijoje, arba pagal tos pačios nuostatos penktąją įtrauką, atsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą, nes ji gyveno Prancūzijoje mažiausiai pastaruosius vienerius metus prieš pateikdama prašymą nutraukti santuoką. Iš aiškios Reglamento 7 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad tik tuo atveju, kai joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos pagal šio Reglamento 3–5 straipsnius, jurisdikciją kiekvienoje valstybėje narėje reglamentuoja nacionalinė teisė. Be to, pagal Reglamento 17 straipsnį, kurio tekstas taip pat yra visiškai aiškus, jeigu valstybės narės teisme iškeliama byla, kurią nagrinėti pagal šį Reglamentą jurisdikciją turi ne jis, o kitos valstybės narės teismas, pirmiau nurodytas teismas savo iniciatyva turi pareikšti, kad jis neturi jurisdikcijos (Sprendimo 17, 18, 19 punktai).

Kadangi Prancūzijos teismai turi jurisdikciją byloje dėl prašymo pagrindinėje byloje remiantis Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytais pagrindais, Švedijos teismai negali įrodyti jų jurisdikcijos byloje dėl šio prašymo remdamiesi nacionalinės teisės normomis, kaip nustatyta šio Reglamento 7 straipsnio 1 dalyje, ir pagal Reglamento 17 straipsnį jie turi savo iniciatyva pareikšti, kad atsisako jurisdikcijos Prancūzijos teismų naudai.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad negalima daryti išvados, jog Reglamento 6 straipsnis įtvirtina bendrą taisyklę, kad valstybės narės teismų jurisdikcijos santuokos nutraukimo byloje nustatymas atsakovo, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta nėra valstybės narės teritorijoje ir kuris nėra valstybės narės pilietis, atžvilgiu bet kuriuo atveju reglamentuojamas nacionalinės teisės, įskaitant tą atvejį, kai valstybės narės teismas turi jurisdikciją pagal šio Reglamento 3 5 straipsnius.

Iš tikrųjų, kaip matyti iš Reglamento Nr. 1347/000, kurio nuostatos dėl jurisdikcijos santuokos nutraukimo byloje buvo iš esmės pakartotos Reglamente Nr. 2201/2003, ketvirtos ir aštuntos konstatuojamųjų dalių, nurodytu Reglamentu siekiama įtvirtinti vienodas jurisdikcijos kolizines normas santuokos nutraukimo byloje tam, kad būtų užtikrinta kuo didesnė asmenų judėjimo laisvė. Todėl Reglamentas Nr. 2201/2003 taip pat taikomas trečiųjų valstybių piliečiams, kurie gana artimai susiję su vienos iš valstybių narių teritorija, atsižvelgiant į šiame reglamente nustatytus jurisdikcijos pagrindus, pagal Reglamento Nr. 1347/2000 dvyliką konstatuojamąją dalį grindžiamus taisykle, kad tarp suinteresuotosios šalies ir jurisdikciją turinčios valstybės narės turi būti faktinis ryšys (Sprendimo 26 punktas). Taigi pagrindinėje byloje, taikant Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkto nuostatas, matyti, kad toks ryšys egzistuoja su Prancūzija, o ne su Švedija.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, iš dalies pakeisto 2004 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2116/2004 dėl sutarčių su Šventuoju Sostu, 6 ir 7 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad kai, vykstant santuokos nutraukimo procesui, atsakovas valstybės narės teritorijoje nuolatinės gyvenamosios vietos neturi ir nėra valstybės narės pilietis, valstybės narės teismai, kad priimtų sprendimą tokiaime procese, negali savo jurisdikcijos grįžti nacionaline teise, jeigu kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją pagal šio Reglamento 3 straipsnį.

2008 m. liepos 11 d. Inga Rinau (Lietuvos Respublika) C-195/08 PPU

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo Ingos Rinau ir Michaelio Rinau ginčą dėl jų dukters Luisos Rinau, kurią motina laikė Lietuvoje, grąžinimo į Vokietiją. 2006 m. gruodžio 22 d. Klaipėdos apygardos teismas priėmė nutartį negražinti Luisos į Vokietiją. 2007 m. kovo 15 d. nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas panaikino Klaipėdos apygardos teismo nutartį ir priėmė naują nutartį, įpareigojančią grąžinti vaiką į Vokietiją. 2007 m. birželio 20 d. Vokietijos teismas (vok. Amtsgericht Oranienburg) priėmė sprendimą sutuoktinių Rinau skyrybų byloje. Jis suteikė Luisos globą Michaeliui Rinau. Vadovaudamasis būtent 2006 m. gruodžio 22 d. Klaipėdos apygardos teismo nutartimi atsisakyti grąžinti vaiką, Vokietijos teismas atsižvelgė į šios nutarties turinį bei pateiktus argumentus ir įpareigojo Ingą Rinau parvežti vaiką į Vokietiją ir palikti Michaelio Rinau globai. Inga Rinau Lietuvos apeliaciniame teisme pateikė prašymą nepripažinti 2007 m. birželio 20 d. Vokietijos teismo sprendimo dalies, kuria Luisos globa suteikiama Michaeliui Rinau ir jos motina įpareigojama parvežti vaiką ir palikti jį tėvo globai. 2007 m. rugsėjo 14 d. Lietuvos apeliacinis teismas priėmė nutartį, kuria pripažino šį Ingos Rinau prašymą nepriimtinu. Tada Inga Rinau Lietuvos Aukščiausiajame Teisme pateikė kasacinį skundą, kuriuo siekė, kad Teismas panaikintų nurodytą nutartį ir priimtų naują – pripažintų priimtinu jos prašymą nepripažinti 2007 m. birželio 20 d. Vokietijos teismo sprendimo dalies, kuria Luisos globa suteikiama Michaeliui Rinau ir jos motina įpareigojama parvežti vaiką ir palikti jį tėvo globai.

Kilus klausimų dėl Europos Sąjungos teisės aiškinimo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis prejudicinio sprendimo į Europos Teisingumo Teismą dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1, toliau – Reglamentas), išaiškinimo.

Savo ketvirtuoju–šeštuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu ir pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar kilmės valstybės narės teismo sprendimo grąžinti vaiką priėmimas ir pažymėjimo pagal Reglamento 42 straipsnį išdavimas atitinka šio Reglamento tikslus ir procedūras, kai valstybės narės, kurioje neteisėtai laikomas vaikas, teismas priėmė sprendimą grąžinti vaiką į kilmės valstybę narę. Nacionalinis teismas taip pat siekia sužinoti, ar Reglamento 24 straipsnį reikia aiškinti taip, kad valstybės narės, kurioje neteisėtai laikomas vaikas, teismas turi pripažinti kilmės valstybės narės teismo priimtą sprendimą jį grąžinti, jeigu pastarasis teismas nesilaikė nurodytame Reglamente nustatytos procedūros.

Teisingumo Teismas teigė, kad pagal Reglamentą valstybėje narėje priimtas sprendimas turi būti pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių procedūrų, toliau sprendimo pripažinimas ir jo paskelbimas vykdytinu jame reglamentuojami dviejuose nuostatų blokuose (21 straipsnio 1 ir 3 dalys, 11 straipsnio 8 dalis, 40 straipsnio 1 dalis ir 42 straipsnio 1 dalis). Pagal pirmąjį nuostatų bloką sprendimo dėl pripažinimo priėmimo ir paskelbimo vykdytinu galima prašyti remiantis procedūromis, nustatytomis Reglamento III skyriaus 2 skirsnyje. Antrajame bloke tam tikrų sprendimų dėl bendravimo teisių ar reikalaujančių sugražinti vaiką vykdytinumui taikomos to paties skyriaus 4 skirsnio nuostatos (Sprendimo 61 punktą).

Vaiką grąžinti reikalaujančio sprendimo, priimto vėliau už sprendimą dėl negražinimo, vykdytinumui, nors jis yra glaudžiai susijęs su kitais klausimais, kuriuos sprendžia Reglamentas, visų pirma su globos teisėmis, taikoma procesinė autonomija, kad nebūtų delsiama sugražinti vaiką, kuris neteisėtai išvežtas ar laikomas valstybėje narėje, kitoje nei šis vaikas nuolat gyvena prieš pat jį neteisėtai išvežant ar negražinant. Nuostatų, įtvirtintų Reglamento 11 straipsnio 8 dalyje, 40 ir 42

straipsniuose, procesinė autonomija ir kilmės valstybės narės teismo jurisdikcijai suteikta pirmenybė, nustatyta Reglamento III skyriaus 4 skirsnyje, pasireiškia šio Reglamento 43 ir 44 straipsniuose, pagal kurių nuostatas bet kokiam pažymėjimo ištaisymui taikytina kilmės valstybės narės teisė, jo išdavimas negali būti apskūstas ir šis pažymėjimas galioja tik tol, kol teismo sprendimas yra vykdytinas (Sprendimo 63, 64 punktai).

Reglamento 21 straipsnio 3 dalyje nustatyta sąlyga vartojant formuluotę „nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio“, dėl kurios pateiktas ketvirtasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimas, siekiama patikslinti, kad šioje nuostatoje nustatyta bet kurios suinteresuotos šalies teisė paduoti prašymą, kad būtų priimtas sprendimas dėl valstybėje narėje priimto sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo, nepašalina galimybės pasinaudoti, kai tenkinamos sąlygos, Reglamento 11 straipsnio 8 dalyje, 40 ir 42 straipsniuose nustatyta tvarka tuo atveju, kai vaiko gražinimas vyksta priėmus sprendimą dėl negražinimo, o šiai tvarkai suteikiama pirmenybė nurodyto III skyriaus 1 ir 2 skirsniuose nustatytos tvarkos atžvilgiu (Sprendimo 65 punktas).

Nors formuluotė „nepaisant sprendimo dėl negražinimo“ yra šiek tiek dviprasmiška, vis dėlto jos derinimas su formuluote „bet kuris vėlesnis <...> sprendimas“ nurodo chronologinį ryšį tarp sprendimo, t. y. sprendimo dėl negražinimo, ir vėlesnio sprendimo; tokia formuluotė nepalieka jokios abejonės, kad pirmasis sprendimas turi būti priimtas anksčiau (Sprendimo 71 punktas).

Be to, Reglamento 11 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad teismai, kuriems pateikiamas pareiškimas dėl vaiko gražinimo, veiktų skubiai, taikydami skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė. Be to, tos pačios nuostatos antrojoje pastraipoje nustatyta, kad nepažeidžiant šio spartumo tikslo sprendimas turi būti priimtas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to padaryti. Konkrečiau, nurodyto 11 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad kai teismas priima sprendimą dėl vaiko negražinimo, tas teismas turi tiesiogiai arba per savo valstybės centrinę instituciją nedelsdamas perduoti šio teismo sprendimo dėl negražinimo ir atitinkamų dokumentų, visų pirma teismo posėdžio protokolo, kopiją valstybės narės, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo arba negražinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, jurisdikciją turinčiam teismui arba centrinei institucijai. Šių veiksmų skuba taip pat pabrėžta šios dalies paskutiniame sakinyje, kuriame nustatyta, kad kilmės valstybės narės teismas „turi gauti visus nurodytus dokumentus per mėnesį nuo sprendimo dėl vaiko negražinimo priėmimo dienos“ (Sprendimo 76, 77 punktai).

Kadangi pagal Reglamento 10 straipsnį ir 40 straipsnio 1 dalies b punktą iš esmės procedūrų vertinimą turi atlikti kilmės valstybės narės teismas, atskiri procesai, kurie vykdomo valstybėje narėje kyla ar kartojasi po to, kai buvo priimtas sprendimas dėl negražinimo, nėra lemiami ir gali būti laikomi kaip neturintys įtakos siekiant įgyvendinti Reglamentą. Priešingu atveju kiltų rizika, kad Reglamentas neteks savo veiksmingumo, nes tikslas nedelsiant gražinti vaiką ir toliau priklausytų nuo sąlygos išnaudoti visas procedūrinės teisių gynimo priemonės, nustatytas valstybės narės, kurioje vaikas neteisėtai laikomas, nacionalinėje teisėje. Juolab į tokią riziką reikėtų atsižvelgti dėl to, kad, pvz., dėl labai mažų vaikų biologinis laikas negali būti skaičiuojamas pagal bendruosius kriterijus, atsižvelgiant į tokių vaikų intelekto bei psichikos struktūrą ir greitą jos raidą (Sprendimo 80, 81 punktai).

Pažymėtina, kad nepareiškus jokių abejonų dėl Vokietijos teismo išduoto pažymėjimo autentiškumo ir šiam pažymėjimui atitinkant visus Reglamento 42 straipsnyje nustatytus reikalavimus, nebuvo jokios kitos galimybės, kaip tik pagal 43 straipsnio 2 dalį atmesti

apeliacinį skundą dėl pažymėjimo išdavimo ar prieštaravimą dėl jo pripažinimo, nes vykdymo valstybės narės teismas galėjo tik konstatuoti sprendimo, patvirtinto pažymėjimu, vykdytinumą.

Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagal Reglamento 21 straipsnį suinteresuota šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, nesant pateikto prašymo dėl šio sprendimo pripažinimo.

Į ketvirtąjį–šeštąjį klausimus pateiktas atsakymas atmeta galimybę pateikti prašymą dėl nepripažinimo, jei sprendimas dėl vaiko gražinimo buvo priimtas ir patvirtintas pagal Reglamento 11 straipsnio 8 dalies ir 42 straipsnio nuostatas. Vis dėlto tokios galimybės negalima atmesti bendraja prasme.

Iš tiesų, Reglamento 21 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „nepažeisdama šio skyriaus 4 skirsnio, bet kuri suinteresuota šalis gali šio skyriaus 2 skirsnyje nustatyta tvarka paduoti prašymą dėl teismo sprendimo pripažinimo ar nepripažinimo“. Tam tos pačios dalies antrojeje pastraipoje nustatytos teritorinės jurisdikcijos taisyklės.

Taip pat neatmetama galimybė, kad prašymas dėl sprendimo nepripažinimo gali atsitiktinai sukelti jo pripažinimą, o tuo atveju reikėtų taikyti nurodyto 21 straipsnio 4 dalį. Galimybė pateikti prašymą dėl nepripažinimo, kai prieš tai nebuvo pateiktas prašymas dėl pripažinimo, gali įgyvendinti įvairius tikslus – tiek faktinio pobūdžio, būtent susijusius pirmiausia su vaiko interesais ar šeimos stabilumu ir ramybe, tiek procesinio, leidžiant paankstinti įrodymų, kurių ateityje nebebūtų galima gauti, pateikimą. Tačiau prašymas dėl nepripažinimo turi atitikti Reglamento III skyriaus 2 skirsnyje nustatytą tvarką ir jis nagrinėtinas pagal vidaus teisės nuostatas tik tada, jeigu jos neapriboja Reglamento apimties ir pasekmių (Sprendimo 94–96 punktai).

Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, kaip tuo atveju, kai reikia nagrinėti asmens, dėl kurio sprendimas turi būti vykdomas, prašymą nepripažinti šio sprendimo, kai prieš tai nebuvo pateikta jokie prašymo dėl pripažinimo, turi būti taikoma Reglamento 31 straipsnio 1 dalis, o konkrečiai ta sakinio dalis, pagal kurią „nei asmuo, kurio atžvilgiu prašoma vykdyti teismo sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo“.

Laikantis šios išlygos, reikia konstatuoti, kad tuo atveju, kai prašymas nepripažinti teismo sprendimo pateiktas nesant prašymo dėl šio teismo sprendimo pripažinimo, Reglamento 31 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama atsižvelgiant į specifinę Reglamento III skyriaus 2 skirsnio tikslą ir struktūrą. Dėl to ši nuostata neturi būti taikoma. Iš tikrųjų Reglamento 31 straipsnis susijęs su sprendimo paskelbimu vykdytinu. Jame nustatyta, kad tokiu atveju šalis, dėl kurios prašoma vykdyti sprendimą, neturi teisės paduoti jokių teikimų. Tokią procedūrą reikia suprasti atsižvelgiant į faktą, kad, leidus tokiai šaliai pateikti pastabas, ši procedūra, kuri yra vykdomoji ir vienašališka, įgytų deklaratyvumo ir rungtyniškumo aspektų, o tai prieštarautų jos logikai, pagal kurią teisė į gynybą užtikrinama Reglamento 33 straipsnyje nustatytu sprendimo apskundimu. Situacija, kuri susiklosto tuo atveju, kai pateikiamas prašymas dėl nepripažinimo, skiriasi. Tokio skirtumo priežastis ta, kad tokioje situacijoje pareiškėjas yra asmuo, dėl kurio būtų buvę galima pateikti prašymą paskelbti teismo sprendimą vykdytinu. Be to, šalis dėl kurios pateiktas prašymas dėl nepripažinimo, neturėtų netekti galimybės paduoti teikimų. Bet kokia kita išvada apribotų pareiškėjo prašymo veiksmingumą, nes nepripažinimo procedūros tikslas yra susijęs su negatyviu įvertinimu, kuris dėl savo pobūdžio reikalauja rungtyniškumo (Sprendimo 100–105 punktai).

Savo trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar nacionalinis teismas, gavęs tėvų pareigų turėtojo prašymą nepripažinti kilmės valstybės narės teismo sprendimo dalies, įpareigojančios grąžinti vaiką į kilmės valstybę narę, ir dėl kurios buvo išduotas Reglamento 42 straipsnyje nustatytas pažymėjimas, turi nagrinėti šį prašymą remdamasis Reglamento III skyriaus 1 ir 2 skirsnių nuostatomis, kaip tai nurodyta jo 40 straipsnio 2 dalyje.

Iš atsakymų į pirmesnius klausimus matyti, kad prašymas nepripažinti teismo sprendimo yra nepriimtinas, jeigu buvo išduotas pažymėjimas pagal Reglamento 42 straipsnį. Tokioje situacijoje sprendimas, dėl kurio išduotas pažymėjimas, yra vykdytinas ir dėl jo negali būti paduota jokie prieštaravimo dėl jo pripažinimo (Sprendimo 109 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas nusprendė:

1. Priėmus sprendimą dėl negrąžinimo ir apie jį pranešus kilmės valstybės narės teismui, 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 42 straipsnyje nustatyto pažymėjimo išdavimo tikslais nėra svarbu, ar šio sprendimo vykdymas sustabdytas, buvo priimtas naujas sprendimas, sprendimas buvo panaikintas, arba bet kuriuo atveju jis neįgijo įsiteisėjusio sprendimo galios, ar buvo pakeistas sprendimu dėl grąžinimo, jei vaikas iš tikrųjų nebuvo grąžintas. Kadangi nebuvo pareikšta jokių abejonių dėl šio pažymėjimo autentiškumo ir jis išduotas naudojant nurodyto Reglamento IV priedo formą, tai prieštaravimą dėl sprendimo grąžinti vaiką pripažinimo pateikti draudžiama, ir vykdymo valstybės narės teismas turi tik paskelbti teismo sprendimą, dėl kurio išduotas pažymėjimas, vykdytinu ir patenkinti prašymą nedelsiant grąžinti vaiką.
2. Išskyrus atvejus, kai procedūra susijusi su sprendimu, dėl kurio išduotas pažymėjimas taikant Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 8 dalį ir 40–42 straipsnius, bet kuri suinteresuota šalis gali kreiptis dėl teismo sprendimo nepripažinimo, net jei prieš tai nebuvo pateikta prašymo dėl sprendimo pripažinimo.
3. Reglamento Nr. 2201/2003 31 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatyta, kad nei asmuo, dėl kurio prašoma vykdyti sprendimą, nei vaikas šiame bylos nagrinėjimo etape neturi teisės paduoti jokių teikimų dėl prašymo, netaikoma procedūrai dėl teismo sprendimo nepripažinimo, pradėtai nesant prieš tai pateikto prašymo dėl to paties sprendimo pripažinimo. Tokioje situacijoje atsakovas, siekiantis pripažinimo, turi teisę paduoti teikimus.

2009 m. balandžio 2 d. Korkein hallinto-oikeus (Suomija) C-523/07

Aukščiausiasis administracinis teismas (suom. Korkein hallinto-oikeus) nagrinėjo A, kuri yra vaikų C, D ir E motina, pateiktą skundą dėl Kuopijaus administracinio teismo (suom. Kuopion hallinto-oikeus) sprendimo, patvirtinančio sprendimą, kuriuo pagrindinių socialinių teisių užtikrinimo komisija (toliau – užtikrinimo komisija) (suom. perusturvalautakunta) skubiai paėmė ir apgyvendino juos šeiminiuose globos namuose.

2001 m. gruodį vaikai C, D ir E apsigyveno Švedijoje kartu su motina A ir patėviu F. Iki tol vaikai D ir E dėl patėvio smurto buvo prižiūrimi atsakingų institucijų. 2005 m. vasarą šeima išvyko iš Švedijos atostogų į Suomiją ir ten pasiliko. Suomijos teritorijoje jie gyveno namelyje ant

ratų įvairiose stovyklavietėse; vaikai mokyklos nelankė. 2005 m. lapkričio 16 d. užtikrinimo komisijos priimtais sprendimais vaikai C, D ir E Suomijoje buvo skubiai paimti ir apgyvendinti šeiminiuose globos namuose, nes jais nebuvo rūpinamasi. A ir F pateikė prašymus panaikinti šiuos sprendimus, tačiau jie buvo atmesti.

Suomijos teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis prejudicinio sprendimo į Teisingumo Teismą dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių kalba, 19 sk., 6 t., p. 243; toliau – Reglamentas), išaiškinimo.

Pirmu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento 1 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad, pirma, ji taikoma vieninteliame sprendime, kurį sudaro nurodymas nedelsiant paimti priežiūrai ir apgyvendinti vaiką ne jo paties šeimoje, ir, antra, kad sąvoka „civilinės bylos“ nurodytos nuostatos prasme apima šį sprendimą, jeigu jis buvo priimtas pagal vaikų apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas.

Pagal Reglamento 1 straipsnio 2 dalies d punktą vaiko paskyrimas į šeimą (šeimyną) ar globos instituciją priklauso su tėvų pareigomis susijusioms byloms.

Pagal Reglamento 5 konstatuojamąją dalį, siekiant užtikrinti lygybę visiems vaikams, šis Reglamentas taikomas visiems sprendimams dėl tėvų pareigų, įskaitant vaiko apsaugos priemones. Sprendimas paimti vaiką iš šeimos, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, atsižvelgiant į jo pobūdį, priklauso viešosios valdžios institucijų priimtoms priemonėms, kurių tikslas – tenkinti nepilnamečių apsaugos ir pagalbos jiems poreikius.

Dėl „civilinių bylų“ sąvokos pažymėtina, kad ją reikia aiškinti taip, jog ji gali apimti net ir tas priemones, kurias valstybės narės teisė priskiria viešosios teisės sričiai. Tokį aiškinimą patvirtina Reglamento 10 konstatuojamoji dalis, pagal kurią šis Reglamentas nėra skirtas taikyti „bendro pobūdžio viešosioms priemonėms švietimo ar sveikatos srityje“. Ši išimtis patvirtina, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas neketino iš Reglamento taikymo srities pašalinti visų viešosios teisės sričiai priskiriamų priemonių (Sprendimo 27, 28 punktai).

Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, kaip reikėtų aiškinti sąvoką „nuolatinė gyvenamoji vieta“ Reglamento 8 straipsnio 1 dalies prasme, visų pirma tuo atveju, kai vaikas turi nuolatinę gyvenamąją vietą vienoje valstybėje narėje, tačiau vieši kitoje valstybėje narėje ir ten gyvena kaip nuolatinės gyvenamosios vietos neturintis asmuo. Reglamento 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principas, kad bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, valstybių narių teismų kompetencija nustatoma pagal vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą tuo metu, kai byla patenka jų žinion, tačiau šios sąvokos turinys neapibrėžiamas.

Pagal Reglamento 13 straipsnio 1 dalį, jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti nustatyta, jurisdikciją turi valstybės narės, kurioje yra vaikas, teismai. Taigi vien fizinio vaiko buvimo valstybėje narėje – nes tai yra subsidiari jurisdikcijos taisyklė 8 straipsnyje įtvirtintos taisyklės atžvilgiu – negali pakakti vaiko nuolatinėi gyvenamajai vietai nustatyti (Sprendimo 33 punktas).

Pagal nusistovėjusią teismo praktiką tiek iš vienodo Bendrijos teisės taikymo, tiek iš lygybės principo išplaukia, kad tuomet, kai Bendrijos teisės nuostata aiškiai nenurodo valstybių narių teisės, kuria remiantis galima būtų nustatyti jos prasmę bei apimtį, normos turinys visoje

Europos bendrijoje paprastai turi būti aiškinamas autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamo teisės aktu siekiamą tikslą (žr., be kita ko, 1984 m. sausio 18 d. Sprendimo Ekro, 327/82, Rink. p. 107, 11 punktą ir 2008 m. kovo 6 d. Sprendimo Nordania Finans ir BG Factoring, C 98/07, Rink. p. I 1281, 17 punktą).

Teisingumo Teismo praktika, susijusi su gyvenamosios vietos sąvoka, vartojama kitose Europos Sąjungos teisės srityse (žr., be kita ko, 1994 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo Magdalena Fernández prieš Komisiją, C 452/93 P, Rink. p. I 4295, 22 punktą; 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimo Adanez-Vega, C 372/02, Rink. p. I 10761, 37 punktą ir 2008 m. liepos 17 d. Sprendimą Kozłowski, C 66/08), negali būti tiesiogiai pritaikyta vertinant vaikų nuolatinę gyvenamąją vietą Reglamento 8 straipsnio 1 dalies prasme.

Vaiko „nuolatinė gyvenamoji vieta“ Reglamento 8 straipsnio 1 dalies prasme turi būti nustatoma remiantis visomis kiekvienam konkrečiam atvejui būdingomis aplinkybėmis.

Be fizinio vaiko buvimo tam tikroje valstybėje narėje, reikia atsižvelgti ir į kitus veiksnius, galinčius atskleisti, kad toks buvimas visai nėra laikinas ar atsitiktinis ir kad ten gyvendamas vaikas yra tam tikra dalimi integravęsis į socialinę ir šeiminingą aplinką. Visų pirma reikia atsižvelgti į gyvenimo valstybės narės teritorijoje ir šeimos persikėlimo į šią valstybę trukmę, teisėtumą, sąlygas ir priežastis, vaiko pilietybę, mokyklos lankymo vietą ir sąlygas, kalbos žinias ir šeiminius bei socialinius vaiko ryšius toje valstybėje (Sprendimo 37 – 39 punktai).

Generalinė advokatė savo išvados 44 punkte pažymėjo, kad tėvų ketinimas įsikurti su vaiku kitoje valstybėje narėje, išreikštas tam tikromis konkrečiomis priemonėmis, kaip antai būsto priimančiojoje valstybėje narėje įsigijimas arba išsinuomojimas, gali būti nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo rodiklis. Kitas rodiklis gali būti prašymo gauti socialinį būstą pateikimas atitinkamoms tos valstybės tarnyboms. Be to, aplinkybė, jog vaikai vieši valstybėje narėje, kur trumpą laiką gyvena kaip nuolatinės gyvenamosios vietos neturintys asmenys, gali rodyti, kad vaikų nuolatinė gyvenamoji vieta nėra šioje valstybėje.

Vis dėlto neatmetama galimybė, kad atlikus tokį vertinimą paaiškėtų, jog neįmanoma nustatyti, kurioje valstybėje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta. Tokiu išimtiniu atveju ir, jeigu netaikytinas Reglamento 12 straipsnis, valstybės narės, kur yra vaikas, nacionaliniai teismai pagal Reglamento 13 straipsnio 1 dalį įgyja jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės (Sprendimo 43 punktas).

Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, pirma, kokios sąlygos turi būti įvykdytos, kad būtų galima imtis skubios apsaugos priemonės, kaip antai vaikų paėmimas priežiūrai, Reglamento 20 straipsnio 1 dalies prasme; antra, ar tokia priemonė gali būti taikoma pagal nacionalinę teisę ir ar nacionalinės teisės nuostatos dėl tokios priemonės yra privalomos; trečia, ar paskyrus tokią apsaugos priemonę byla turi būti perduota kompetentingam kitos valstybės narės teismui.

Reglamento 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad neatidėliotinais atvejais jo nuostatos neužkerta kelio valstybės narės teismams toje valstybėje esantiems asmenims ar turtui taikyti laikinąsias, įskaitant apsaugos priemones, kurios gali būti nustatytos tos valstybės teisėje, net jei pagal šį Reglamentą kitos valstybės narės teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės.

Iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad tam, jog valstybių narių teismai, kurie neturi jurisdikcijos nagrinėti su tėvų pareigomis susijusios bylos iš esmės, galėtų taikyti priemones tokioje byloje, turi būti įvykdytos trys sąlygos, būtent:

- šios priemonės turi būti neatidėliotinos,
- jos turi būti taikomos teismo, į kurį kreiptasi, buvimo vietos valstybėje narėje esantiems asmenims ar turtui, ir
- jos turi būti laikino pobūdžio (Sprendimo 47 punktą).

Šios priemonės taikytinos vaikams, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra vienoje valstybėje narėje, tačiau jie laikinai ar atsitiktinai vieši kitoje valstybėje narėje ir yra atsidūrę situacijoje, kuri gali rimtai pakenkti jų gerovei, įskaitant sveikatą ar vystymąsi, ir todėl pateisina neatidėliotinių apsaugos priemonių taikymą. Tokių priemonių laikinas pobūdis matyti iš Reglamento 20 straipsnio 2 dalies: jos nebetaikomos, kai valstybės narės teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, jau yra ėmęsis priemonių, kurias laiko tinkamomis.

Reglamento 20 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad laikinosios ar apsaugos priemonės, kurias taikyti neatidėliotinais atvejais gali tekti valstybės narės nacionaliniams teismams, yra priemonės, „nustatytos tos valstybės narės teisėje“. Tokiomis aplinkybėmis nacionalinis teisės aktų leidėjas turi įtvirtinti, kokių priemonių nacionalinės valdžios institucijos turi imtis, kad būtų labiausiai atsižvelgta į vaiko interesus, ir nustatyti jų įgyvendinimo tvarką.

Pagal Reglamento 15 straipsnio 1 dalies b punktą vienos valstybės narės teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, manydami, kad kuris nors kitos valstybės narės, su kuria vaiką sieja konkretus ryšys, teismas būtų tinkamesnis nagrinėti bylą, gali prašyti šios valstybės teismą prisiimti jurisdikciją. Reglamente nenustatyta, kad nacionaliniai teismai, kurie imasi laikinųjų ar apsaugos priemonių, privalo perduoti bylą kitos valstybės narės teismui po to, kai šios priemonės buvo įvykdytos.

Kitas klausimas – ar nacionaliniai teismai, kurie skyrė laikinasias ar apsaugos priemones, privalo apie tai pranešti jurisdikciją turintiems kitos valstybės narės teismams. Galutinių priemonių būtinumas ir neatidėliotinumai turi būti vertinami atsižvelgiant į vaiko situaciją, numatomus jos pokyčius ir laikinųjų ar apsaugos priemonių veiksmingumą. Kadangi laikinosios ar apsaugos priemonės yra pereinamojo pobūdžio, su vaiko fiziniu, psichologiniu ir intelektiniu vystymusi susijusios aplinkybės gali lemti būtinybę jurisdikciją turinčiam teismui anksčiau imtis veiksmų, kad būtų priimtos galutinės priemonės. Tokiomis aplinkybėmis siekis labiausiai apsaugoti vaiko interesus gali reikalauti, kad nacionalinis teismas, kuris skyrė laikinasias ar apsaugos priemones, apie tai tiesiogiai ar per centrinę instituciją, paskirtą pagal Reglamento 53 straipsnį, praneštų jurisdikciją turinčiam kitos valstybės narės teismui (Sprendimo 60, 61 punktai).

Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar tuo atveju, kai valstybės narės teismas apskritai neturi jurisdikcijos, jis turi pareikšti, kad jos neturi, ar perduoti bylą kitos valstybės narės teismui.

Reglamento 17 straipsnyje nustatyta, kad „jeigu valstybės narės teisme iškeliamą bylą, kurią nagrinėti pagal šį Reglamentą jurisdikciją turi ne jis, o kitos valstybės narės teismas, pirmiau nurodytas teismas savo iniciatyva pareiškia, kad jurisdikcijos neturi“.

Tarp nuostatų dėl jurisdikcijos taisyklių tėvų pareigų srityje Reglamento 15 straipsnis vienintelis numato prašymo pateikimą kitos valstybės narės teismui tam, kad šis prisiimtų jurisdikciją. Tuo atveju, kai valstybės narės teismas ex officio pareiškia neturįs jurisdikcijos,

Reglamentas nenustato, kad byla turi būti perduota kitos valstybės narės teismui. Vis dėlto, jeigu to reikalauja siekis labiausiai apsaugoti vaiko interesus, nacionalinis teismas, kuris ex officio pareiškė neturįs jurisdikcijos, privalo apie tai tiesiogiai ar per centrinę instituciją, paskirtą pagal Reglamento 53 straipsnį, pranešti jurisdikciją turinčiam kitos valstybės narės teismui.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė :

1. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 1 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad „civilinių bylų“ sąvoka šios nuostatos prasme apima sprendimą, kuriuo nurodoma nedelsiant paimti priežiūrai ir apgyvendinti vaiką ne jo paties šeimoje, kai šis sprendimas buvo priimtas pagal vaikų apsaugą reglamentuojančias viešosios teisės normas.

2. „Nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoka Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalies prasme turi būti aiškinama taip, kad ši gyvenamoji vieta atitinka vietą, kur vaikas tam tikra dalimi integravosi į socialinę ir šeiminingą aplinką. Šiuo tikslu, be kita ko, turi būti atsižvelgta į gyvenimo valstybės narės teritorijoje ir šeimos persikėlimo į šią valstybę trukmę, teisėtumą, sąlygas ir priežastis, vaiko pilietybę, mokyklos lankymo vietą ir sąlygas, kalbos žinias ir šeiminius bei socialinius vaiko ryšius toje valstybėje. Nustatyti vaikų nuolatinę gyvenamąją vietą turi nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas kiekvienam konkrečiam atvejui būdingas faktines aplinkybes.

3. Nuspręsti taikyti apsaugos priemonę, kaip antai vaikų paėmimas priežiūrai, nacionalinis teismas gali pagal Reglamento 20 straipsnį, jeigu įvykdomos šios sąlygos:

- ši priemonė turi būti neatidėliotina,
- ji turi būti taikoma asmenims, esantiems šioje atitinkamoje valstybėje narėje, ir
- ji turi būti laikino pobūdžio.

Tokios priemonės skyrimas ir privalomas pobūdis nustatomas nacionalinėje teisėje. Paskyrus apsaugos priemonę nacionalinis teismas neprivalo bylos perduoti jurisdikciją turinčiam kitos valstybės narės teismui. Tačiau, jeigu to reikalauja siekis labiausiai apsaugoti vaiko interesus, nacionalinis teismas, kuris skyrė laikinąsias ar apsaugos priemones, privalo apie tai tiesiogiai ar per centrinę instituciją, paskirtą pagal Reglamento 53 straipsnį, pranešti jurisdikciją turinčiam kitos valstybės narės teismui.

4. Tuo atveju, kai valstybės narės teismas apskritai neturi jurisdikcijos, jis privalo ex officio pareikšti, kad jos neturi, tačiau neprivalo perduoti bylos kitam teismui. Vis dėlto, jeigu to reikalauja siekis labiausiai apsaugoti vaiko interesus, nacionalinis teismas, kuris ex officio pareiškė neturįs jurisdikcijos, privalo apie tai tiesiogiai ar per centrinę instituciją, paskirtą pagal Reglamento Nr. 2201/2003 53 straipsnį, pranešti jurisdikciją turinčiam kitos valstybės narės teismui.

2009 m. gruodžio 23 d. Jasna Deticek prieš Maurizio Sgueglia (Slovėnija) C-403/09PPU

Slovėnijos pilietė J. Detiček ir M. Sgueglia, tarp kurių vyko santuokos nutraukimo procesas, gyveno Romoje (Italija) 25 metus. Jų dukra Antonella gimė 1997 m. rugsėjo 6 dieną.

2007 m. liepos 25 d. kompetentingas Tivolio (Italija) teismas (toliau – Tivolio teismas), kuriam sutuoktiniai J. Detiček ir M. Sgueglia pateikė prašymą nutraukti santuoką ir kuriame taip pat

sprendžiamas Antonellos globos klausimas, laikinai jos globos teises suteikė tik M. Sgueglia ir nurodė ją laikinai apgyvendinti Romoje esančiuose Suore Calasanziane globos namuose.

Tą pačią dieną J. Detiček išvyko iš Italijos su savo dukra Antonella į Slovėniją, Zgornje Poljčane miestą, kur abi gyvena iki šiol.

2007 m. lapkričio 22 d. Okrožno sodiške v Mariboru (Mariboro apygardos teismas) (Slovėnija) sprendimu, kurį 2008 m. spalio 2 d. Sprendimu patvirtino Vrhovno sodišče (Aukščiausiasis teismas) (Slovėnija), nuspręsta, kad 2007 m. liepos 25 d. Tivolio teismo nutartis yra vykdytina Slovėnijos Respublikos teritorijoje.

Remiantis šiuo Vrhovno sodiške sprendimu, Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici (Slovenska Bistricos apylinkės teismas) pradėtas vykdymo procesas dėl vaiko perdavimo M. Sgueglia globai ir apgyvendinimo minėtuose globos namuose. Tačiau 2009 m. vasario 2 d. Nutartimi šis teismas atidėjo minėtą vykdymą, kol bus baigtas procesas pagrindinėje byloje.

2008 m. lapkričio 28 d. J. Detiček pateikė prašymą Okrožno sodišče v Mariboru taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir suteikti jai vaiko globą.

2008 m. gruodžio 9 d. Nutartimi šis teismas patenkino J. Detiček prašymą ir suteikė laikiną Antonellos globą. Šis teismas savo sprendimą pagrindė Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsniu ir 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsniu bei motyvavo jį pasikeitusiomis aplinkybėmis ir vaiko interesais.

Šiuo klausimu jis nusprendė, kad Antonella integravosi į socialinę aplinką Slovėnijoje. Jos grąžinimas į Italiją, priverstinai apgyvendinant globos namuose, prieštarautų jos gerovei, nes toks sprendimas sukeltų nepataisomą fizinę ir psichinę traumą. Be to, Antonella per Slovėnijoje vykusį teismo procesą išsakė pageidavimą likti kartu su savo motina.

M. Sgueglia šią nutartį apskundė tam pačiam teismui, kuris jo skundą atmetė 2009 m. birželio 29 d. Nutartimi.

M. Sgueglia dėl šios nutarties padavė skundą Višje sodišče v Mariboru (Mariboro apeliacinis teismas) (Slovėnija).

Tokiomis aplinkybėmis Višje Sodišče v Mariboru nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius du prejudicinius klausimus:

„1. Ar Slovėnijos Respublikos ([Europos Sąjungos] valstybės narės) teismas turi jurisdikciją pagal <...> Reglamento [Nr. 2201/2003] 20 straipsnį priimti apsaugos priemones, kai kitos valstybės narės teismas, pagal šį reglamentą turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, jau buvo priėmęs apsaugos priemonę, kuri pripažinta vykdytina Slovėnijos Respublikoje?

Jeigu į pirmąjį klausimą bus atsakyta teigiamai:

2. Ar Slovėnijos teismas, taikydamas nacionalinę teisę (o tai leidžia <...> Reglamento [Nr. 2201/2003] 20 straipsnis), gali priimdamas apsaugos priemonę Reglamento [Nr. 2201/2003] 20 straipsnio prasme pakeisti ar panaikinti galutinę ir vykdytiną apsaugos priemonę, kurią priėmė kitos valstybės narės teismas, pagal <...> Reglamentą [Nr. 2201/2003] turintis jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės?“

Dėl prejudicinių klausimų

Savo dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo leidžiama vienos valstybės narės teismui priimti laikinąją priemonę su tėvų pareigomis susijusioje byloje, siekiant paskirti vaiko, kuris yra šios valstybės narės teritorijoje, globą vienam iš jo tėvų, kai kitos valstybės narės teismas, pagal šį reglamentą turintis jurisdikciją nagrinėti bylą dėl vaiko globos iš esmės, jau yra priėmęs sprendimą šio vaiko globą laikinai suteikti kitam iš tėvų, ir šis sprendimas paskelbtas vykdytinu pirmosios valstybės narės teritorijoje.

Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, aiškinant Bendrijos teisės nuostatą, reikia atsižvelgti ne tik į joje vartojamas sąvokas ir į kontekstą, bet taip pat į teisės akto, kuriam ji priklauso, tikslus (šiuo klausimu visų pirma žr. 2000 m. gegužės 18 d. Sprendimo KVS International, C 301/98, Rink. p. I 3583, 21 punktą; 2006 m. lapkričio 23 d. Sprendimo ZVK, C

300/05, Rink. p. I 11169, 15 punktą ir 2009 m. spalio 22 d. Sprendimo Bogiatzi (Ventouras sutuoktinė), C 301/08, Rink. p. I 0000, 39 punktą).

Be to, iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad valstybės narės ne tik privalo savo nacionalinę teisę aiškinti taip, kad ji atitiktų Bendrijos teisę, bet taip pat nesivadovauti tokiu antrinės teisės teksto aiškinimu, kuris pažeistų Bendrijos teisės sistemos saugomas pagrindines teises arba kitus bendruosius Bendrijos teisės principus (šiuo klausimu žr. 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimo Lindqvist, C 101/01, Rink. p. I 12971, 87 punktą bei 2007 m. birželio 26 d. Sprendimo Ordre des barreaux francophones et germanophone ir kt., C 305/05, Rink. p. I 5305, 28 punktą).

Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamąją dalį jame nustatyti jurisdikcijos pagrindai su tėvų pareigomis susijusioje byloje yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų.

Remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsniu, jurisdikciją su tėvų pareigomis susijusioje byloje turi pirmiausia valstybės narės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, teismai. Dėl savo geografinio artumo šie teismai paprastai gali geriau įvertinti, kokias priemones tinkamiausia priimti vaiko interesais.

Šioje byloje iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir 2008 m. gruodžio 9 d. Okrožno sodišče v Mariboru nutarties matyti, kad jurisdikciją nagrinėti iš esmės bet kurią pagrindinės bylos klausimą dėl tėvų pareigų pagal minėtą 8 straipsnį turi Tivolio teismas.

Tačiau Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės, kurioje yra vaikas, teismams leidžiama tam tikromis aplinkybėmis taikyti laikinas, įskaitant apsaugines, priemones, numatytas tos valstybės įstatymuose, netgi jei pagal šį reglamentą kitos valstybės narės teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Kadangi ši nuostata yra bendros šiuo reglamentu įtvirtintos jurisdikcijos sistemos išimtis, ją reikia aiškinti griežtai.

Iš pačios Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, jog šioje nuostatoje nurodyti teismai gali taikyti laikinąsias ar apsaugos priemones tik esant trims kumuliacinėms sąlygoms, būtent nagrinėjamos priemonės turi būti neatidėliotinos, jos turi būti taikomos teismo, į kurį kreiptasi, buvimo vietos valstybėje narėje esantiems asmenims ar turtui ir jos turi būti laikinojo pobūdžio (šiuo klausimu žr. 2009 m. balandžio 2 d. Sprendimo A, C 523/07, Rink. p. I 0000, 47 punktą).

Vadinasi, nesant vienos iš šių trijų sąlygų, numatyta priemonė negali patekti į Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalį.

Pirmiausia reikia remtis sąlyga dėl neatidėliotino atvejo.

Kadangi Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalimi leidžiama jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės neturinčiam teismui išimtiniais atvejais priimti laikinąją priemonę dėl tėvų pareigų, reikia laikytis pozicijos, kad šioje nuostatoje esanti neatidėliotino atvejo sąvoka susijusi tiek su situacija, kurioje yra vaikas, tiek su negalėjimu praktikoje pateikti prašymą dėl tėvų pareigų teismui, turinčiam jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės.

Iš nutarties dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Okrožno sodišče v Mariboru savo 2008 m. gruodžio 9 d. Nutartimi konstatavo, jog iškilo neatidėliotinas atvejis Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalies prasme, nuroydamas pasikeitusias aplinkybes po to, kai Tivolio teismas priėmė laikinąją priemonę su tėvų pareigomis susijusioje byloje, laikinai vaiko globos teises suteikdamas tik jos tėvui. Šios aplinkybės taip pasikeitė dėl to, kad vaikas per tą laiką integravosi į aplinką Slovėnijoje, kur šiuo metu gyvena. Tokiomis aplinkybėmis Okrožno sodišče v Mariboru nusprendė, kad gražinus Antonellą į Italiją, o tai įvyktų vykdant Tivolio teismo nutartį, ji atsidurtų padėtyje, kuri galėtų rimtai pažeisti jos gerovę.

Tačiau Okrožno sodišče v Mariboru nurodytos aplinkybės neleidžia pagrįsti neatidėliotino atvejo Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalies prasme konstatavimo.

Pirma, pripažinus, kad tokiu atveju, koks nagrinėjamas šioje byloje, iškilo neatidėliotinas atvejis, būtų pažeistas abipusio valstybėse narėse priimtų teismo sprendimų pripažinimo principas,

įtvirtintas Reglamentu Nr. 2201/2003, o tai yra principas, kurį patį pagrindžia, kaip matyti iš šio reglamento 21 konstatuojamosios dalies, abipusio valstybių narių pasitikėjimo principas.

Tarp taisyklių, kurios patvirtina ankstesniame punkte minėtus principus, pirmiausia reikia paminėti Reglamento Nr. 2201/2003 28 straipsnio 1 dalį, pagal kurią kilmės valstybėje narėje priimtas ir joje vykdytinas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų yra vykdomas kitoje valstybėje narėje, kurioje prašoma tokio vykdymo, ir šio reglamento 31 straipsnio 3 dalį, pagal kurią jokiais aplinkybėmis negalima prašyti peržiūrėti iš esmės priimto teismo sprendimo, kurį prašoma vykdyti. Šioje byloje laikinąją priemonę su tėvų pareigomis susijusioje byloje priėmė jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turintis teismas, t. y. Tivolio teismas, šis sprendimas paskelbtas vykdytinu Slovėnijoje. Jei pasikeitusių aplinkybių dėl laipsniškai vykstančio proceso, pavyzdžiui, dėl vaiko integravimosi į naują aplinką, pakaktų, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalį jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės neturinčiam teismui būtų leista priimti laikinąją priemonę, kuria siekiama pakeisti jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turinčio teismo priimtą priemonę su tėvų pareigomis susijusioje byloje, galimas vykdymo proceso lėtumas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, prisidėtų sudarant sąlygas, kuriomis pirmasis teismas galėtų sutrukdyti vykdyti vykdytinu pripažintą sprendimą. Toks šios nuostatos aiškinimas pažeistų pačius principus, kuriais pagrįstas šis reglamentas.

Antra, reikia pažymėti, kad šioje byloje vaiko padėtis pasikeitė dėl neteisėto jo išvežimo Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 dalies prasme. Laikinoji priemonė, kurią priėmė Okrožno sodišče v Mariboru, iš tikrųjų pagrįsta ne tik Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalimi, bet taip pat 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsniu, kuris taikomas tik neteisėto vaiko išvežimo ar laikymo atveju.

Pripažinimas, kad tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, iškilo neatidėliotinas atvejis, prieštarautų Reglamento Nr. 2201/2003 tikslui, kuriuo siekiama atgrasyti nuo vaiko neteisėto išvežimo ar negražinimo (šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 11 d. Sprendimo Rinau, C 195/08 PPU, Rink. p. I 5271, 52 punktą). Ir iš tikrųjų sutikimas, kad priemonė, numatanti tėvų pareigų pakeitimą, galėtų būti priimta remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalimi, reikštų, kad įvirtinus tokią faktinę situaciją, susiklosčiusią dėl neteisėto elgesio, būtų sustiprinta vieno iš tėvų, kuris atsakingas už neteisėtą išvežimą, padėtis.

Toliau, kaip matyti iš pačios Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalies formuluotės, laikinosios priemonės turi būti priimtos dėl asmenų, gyvenančių valstybėje narėje, kur įsikūrę jurisdikciją tokias priemones priimti turintys teismai.

Laikinoji priemonė su tėvų pareigomis susijusioje byloje, kuria siekiama pakeisti vaiko globėją, yra priimta ne tik dėl paties vaiko, bet taip pat dėl vieno iš tėvų, kuriam vaiko globa naujai paskirta, bei dėl kito iš tėvų, kuris, priėmus tokią priemonę, šios globos neteko.

Šioje byloje yra aišku, kad vienas iš asmenų, kurio atžvilgiu priimta tokia priemonė, t. y. tėvas, gyvena kitoje valstybėje narėje, ir niekas nepatvirtina, kad jis būtų toje valstybėje narėje, kurios teismas tvirtina turintis jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio 1 dalį.

Galiausiai pateiktus samprotavimus patvirtina reikalavimai, išplaukiantys iš Reglamento Nr. 2201/2003 33 konstatuojamosios dalies, pagal kurią šis reglamentas pripažįsta chartijoje įtvirtintas pagrindines teises ir laikosi jos principų, visų pirma siekiant užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms chartijos 24 straipsnyje.

Reikia pažymėti, kad viena iš šių pagrindinių vaiko teisių yra chartijos 24 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisė reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, kurios laikymasis neginčijamai susipina su pagrindiniais kiekvieno vaiko interesais.

Vadinasi, Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio negalima aiškinti taip, kad jis pažeistų šią pagrindinę teisę.

Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad dėl neteisėto vaiko išvežimo, vienam iš jo tėvų vienašališkai priėmus tokį sprendimą, dažniausiai vaikas netenka galimybės reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su kitu iš tėvų.

Todėl Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnio negalima aiškinti taip, kad vienas iš tėvų, kuris neteisėtai išvežė vaiką, juo pasinaudotų faktinei situacijai, susidariusiai dėl neteisėto jo elgesio, pratesti ar įteisinti tokį savo elgesį.

Žinoma, remiantis chartijos 24 straipsnio 3 dalimi gali būti nukrypta nuo pagrindinės vaiko teisės reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, jei paaiškėja, kad šis interesas prieštarauja kitam vaiko interesui.

Todėl reikia konstatuoti, kad priemonė, kuri trukdo vaikui reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, gali būti pateisinta tik kitu vaiko interesu, kuris būtų toks reikšmingas, kad įgytų viršenybę minėtos pagrindinės teisės atžvilgiu.

Vis dėlto tolygų ir protingą visų esamų interesų vertinimą, kuris turi būti paremtas objektyviais samprotavimais, susijusiais su pačiu vaiko asmeniu ir jo socialine aplinka, reikia iš principo atlikti vykstant procesui jurisdikciją bylą nagrinėti iš esmės turinčiame teisme pagal Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į užduotus klausimus reikia atsakyti, jog Reglamento Nr. 2201/2003 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, juo neleidžiama vienos valstybės narės teismui priimti laikinosios priemonės su tėvų pareigomis susijusioje byloje, siekiant paskirti vaiko, kuris yra šios valstybės narės teritorijoje, globą vienam iš jo tėvų, kai kitos valstybės narės teismas, pagal šį reglamentą turintis jurisdikciją nagrinėti bylą dėl vaiko globos iš esmės, jau yra priėmęs sprendimą šio vaiko globą laikinai suteikti kitam iš tėvų ir šis sprendimas paskelbtas vykdytinu pirmosios valstybės narės teritorijoje.

ETT nusprendė, kad 20 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, juo neleidžiama vienos valstybės narės teismui priimti laikinosios priemonės su tėvų pareigomis susijusioje byloje, siekiant paskirti vaiko, kuris yra šios valstybės narės teritorijoje, globą vienam iš jo tėvų, kai kitos valstybės narės teismas, pagal šį Reglamentą turintis jurisdikciją nagrinėti bylą dėl vaiko globos iš esmės, jau yra priėmęs sprendimą šio vaiko globą laikinai suteikti kitam iš tėvų ir šis sprendimas paskelbtas vykdytinu pirmosios valstybės narės teritorijoje.

2010 m. liepos 1 d. Doris Povse prieš Mauro Alpage C-211/10PPU

Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad nesusituokusi D. Povse ir M. Alpage pora iki 2008 m. sausio mėn. pabaigos su 2006 m. gruodžio 6 d. gimusia dukra Sofia kartu gyveno Vitorio Venete, Italijoje. Remiantis Italijos civilinio kodekso 317bis straipsniu, tėvai turėjo bendrą vaiko globą. 2008 m. sausio mėn. pabaigoje pora išsiskyrė ir D. Povse su dukra Sofia išsikėlė iš bendro būsto. Nors Tribunale per i Minorenni di Venezia (Venecijos nepilnamečių reikalų teismas, Italija) 2008 m. vasario 8 d. priimta laikinąja ir skubia nutartimi tėvo prašymu uždraudė motinai išvykti su vaiku iš šalies, ji kartu su dukra 2008 m. vasario mėn. atvyko į Austriją, kur nuo tada ir gyvena.

2008 m. balandžio 16 d. M. Alpage kreipėsi į Bezirksgericht Leoben (Austrija), siekdamas, kad vaikas būtų sugrąžintas į Italiją remiantis 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsniu. 2008 m. gegužės 23 d. Tribunale per i Minorenni di Venezia priėmė nutartį, kuria panaikino draudimą motinai su vaiku išvykti iš Italijos teritorijos ir laikinai paskyrė vaiko globą abiem tėvams, kartu pažymėdamas, kad vaikas iki galutinio sprendimo gali gyventi Austrijoje su motina, kuriai šis teismas suteikė „tėvų valdžią priimti sprendimus“. Toje pačioje laikinojoje nutartyje Italijos teismas nurodė tėvui prisidėti prie vaiko gyvenimo išlaidų, nustatė bendravimo su vaiku tvarką ir laiką, taip pat skyrė socialinio darbuotojo ekspertizę, siekdamas nustatyti, kokie vaiko ir abiejų tėvų santykiai.

Nepaisant šios nutarties, iš paskirto socialinio darbuotojo 2009 m. gegužės 15 d. parengtos ataskaitos matyti, kad motina bendrauti su vaiku tėvui leido minimaliai ir nepakankamai, kad būtų galima įvertinti tėvo santykius su vaiku, pirmiausia jo gebėjimą vykdyti tėvų valdžią, dėl

to socialinis darbuotojas nusprendė negalintis išsamiai ir vadovaujantis vaiko interesais atlikti savo pareigas.

2008 m. liepos 3 d. Bezirksgericht Leoben atmetė 2008 m. balandžio 16 d. M. Alpago prašymą, tačiau šią nutartį 2008 m. rugsėjo 1 d. panaikino Landesgericht Leoben (Austrija), remdamasis tuo, kad M. Alpago nebuvo išklaustas pagal reglamento 11 straipsnio 5 dalį.

2008 m. lapkričio 21 d. Bezirksgericht Leoben dar kartą atmetė M. Alpago prašymą, remdamasis 2008 m. gegužės 23 d. Tribunale per i Minorenni di Venezia nutartimi, iš kurios buvo matyti, kad vaikas laikinai galėjo likti su motina.

2009 m. sausio 7 d. Landesgericht Leoben patvirtino nutartį atmesti M. Alpago prašymą, remdamasis rizika, kad vaikui bus padaryta didelė psichinė žala, kaip numatyta 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnio b punkte.

D. Povse paprašė Bezirksgericht Judenburg (Austrija), kurio jurisdikcijai priklauso vieta, kurioje ji gyvena su dukra, jai skirti vaiko globą. 2009 m. gegužės 26 d. šis teismas, nesuteikdamas galimybės M. Alpago išreikšti savo nuomonės laikantis rungimosi principo, paskelbė turintis jurisdikciją pagal reglamento 15 straipsnio 5 dalį ir paprašė Tribunale per i Minorenni di Venezia atsisakyti jurisdikcijos.

Tačiau M. Alpago 2009 m. balandžio 9 d. jau buvo kreipęsis į Tribunale per i Minorenni di Venezia dėl globos teisių, prašydamas nurodyti grąžinti jo vaiką į Italiją pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį. Per vieną iš šio teismo posėdžių, surengtą 2009 m. gegužės 15 d., D. Povse pareiškė pasirengusi laikytis tėvo ir dukros bendravimo grafiko, kuri parengė socialinis darbuotojas. Ji neatskleidė, kad jos iniciatyva buvo pradėtas procesas Bezirksgericht Judenburg; šis procesas vėliau baigėsi minėta 2009 m. gegužės 26 d. nutartimi.

2009 m. liepos 10 d. Tribunale per i Minorenni di Venezia patvirtino turintis jurisdikciją, nes, šio teismo nuomone, neįvykdytos pagal reglamento 10 straipsnį numatytos sąlygos dėl jurisdikcijos perdavimo, ir pažymėjo, kad jo pavedimu skirtos ekspertizės socialinis darbuotojas negalėjo baigti, nes motina nesilaikė šio darbuotojo parengto bendravimo grafiko.

Be to, ta pačia 2009 m. liepos 10 d. nutartimi Tribunale per i Minorenni di Venezia nurodė nedelsiant grąžinti vaiką į Italiją ir Vitorio Veneto miesto socialinę tarnybą įpareigojo – tuo atveju, jei motina grįžtų su vaiku – suteikti joms gyvenamąjį būstą ir sudaryti vaiko ir tėvo bendravimo grafiką. Tokia pozicija teismas siekė, kad būtų atkurti vaiko ir tėvo santykiai, kurie nutrūko dėl motinos elgesio. Šiuo tikslu Tribunale per i Minorenni di Venezia remdamasis reglamento 42 straipsniu išdavė atitinkamą pažymėjimą.

2009 m. rugpjūčio 25 d. Bezirksgericht Judenburg priėmė nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių, vaiko laikinąją globą skirdamas D. Povse. Šios nutarties kopiją be vertimo ir be informacijos apie atsisakymo priimti dokumentą teisė teismas paštu išsiuntė M. Alpago į Italiją. 2009 m. rugsėjo 23 d. ši nutartis tapo galutinė ir vykdytina pagal Austrijos teisę.

2009 m. rugsėjo 22 d. M. Alpago paprašė Bezirksgericht Leoben vykdyti 2009 m. liepos 10 d. Tribunale per i Minorenni di Venezia nutartį, įpareigojančią grąžinti vaiką į Italiją. Bezirksgericht Leoben atmetė šį prašymą motyvuodamas tuo, jog vykdamas Italijos teismo nutartį kiltų rizika, kad vaikui bus padaryta didelė psichinė žala. Kadangi tokį sprendimą M. Alpago apskundė Landesgericht Leoben, šis teismas, remdamasis 2008 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimu Rinau (C 195/08 PPU, Rink. p. I 5271), pakeitė šią nutartį ir įpareigojo grąžinti vaiką.

D. Povse kreipėsi į Oberster Gerichtshof ir pateikė kasacinį skundą dėl Landesgericht Leoben sprendimo, prašydama atmesti vykdymo prašymą. Kadangi šiam teismui kilo abejonių dėl reglamento aiškinimo, jis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar „sprendimu dėl globos, nereikalaujančiu vaiką grąžinti“ <...> reglamento <...> 10 straipsnio b punkto iv papunkčio prasme taip pat turi būti laikoma laikinoji priemonė, kuria remiantis „tėvų valdžia sprendimams priimti“, pirmiausia teisė nustatyti gyvenamąją vietą,

suteikiama vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų tol, kol priimamas galutinis sprendimas dėl globos teisių?

2. Ar vaiką grąžinti įpareigojanti nutartis patenka į reglamento 11 straipsnio 8 dalies taikymo sritį, tik jeigu teismas įpareigoja vaiką grąžinti remdamasis savo priimtu sprendimu dėl globos teisių?

3. Jei į pirmąjį ar antrąjį klausimus bus atsakyta teigiamai:

a. Ar galima antrojoje valstybėje remtis kilmės teismo jurisdikcijos nebuvimu (pirmasis klausimas) arba reglamento 11 straipsnio 8 dalies netaikymu (antrasis klausimas), ginčijant sprendimo, kurį kilmės teismas patvirtino reglamento 42 straipsnio 2 dalyje nurodytu pažymėjimu, vykdymą?

b. Arba, ar tokiu atveju kilmės valstybėje atsakovas privalo prašyti panaikinti pažymėjimą, ir vykdymas antrojoje valstybėje gali būti sustabdytas, kol bus priimtas sprendimas kilmės valstybėje?

4. Jei į pirmąjį ar antrąjį klausimus arba trečiojo klausimo a dalį bus atsakyta neigiamai:

Ar antrosios valstybės teismo priimtu ir pagal jos teisės aktus vykdytinu laikomu sprendimu, kuriuo laikinoji globa paskirta vaiką pagrobusiam vienam iš tėvų, pagal reglamento 47 straipsnio 2 dalį draudžiama vykdyti ankstesnę pagal reglamento 11 straipsnio 8 dalį priimtą vaiką grąžinti įpareigojančią pirmosios valstybės teismo nutartį, net jei juo nekliudoma vykdyti antrojoje valstybėje pagal Hagos konvenciją priimtos vaiką grąžinti įpareigojančios nutarties?

5. Jei į ketvirtąjį klausimą bus atsakyta neigiamai:

a. Ar galima antrojoje valstybėje atsisakyti vykdyti sprendimą, kurį kilmės teismas patvirtino reglamento 42 straipsnio 2 dalyje nurodytu pažymėjimu, jei priėmus šį sprendimą aplinkybės pasikeitė taip, kad dėl vykdymo kiltų rimta grėsmė vaiko interesams?

b. Arba, ar atsakovas turi nurodyti šias pasikeitusias aplinkybes kilmės valstybėje, ir vykdymas antrojoje valstybėje gali būti sustabdytas, kol bus priimtas sprendimas kilmės valstybėje?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas siekia išsiaiškinti, ar vaiko neteisėto išvežimo atveju reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunktis turi būti aiškinamas taip, kad laikinoji priemonė turi būti laikoma „sprendimu dėl globos, nereikalaujančiu grąžinti vaiko“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Reikia pažymėti, kad reglamentu įvesta tvarka grindžiama tuo, kad pagrindinis vaidmuo suteikiamas teismui, turinčiam jurisdikciją taikyti šio reglamento nuostatas, ir kad remiantis jo 21 konstatuojamąja dalimi valstybėje narėje atliekamas teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas turėtų būti grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, o nepripažinimo pagrindai turėtų būti minimalūs.

Vaikų neteisėto išvežimo atvejais reglamento 10 straipsniu pagal bendrą taisyklę jurisdikcija suteikiama valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jį neteisėtai išvežant, teismams. Iš principo ši jurisdikcija išsaugoma ir perleidžiama tik tuo atveju, jei nuolatinę gyvenamąją vietą vaikas įgijo kitoje valstybėje narė, o, be to, taip pat tenkinama viena iš alternatyvių sąlygų, nurodytų šiame 10 straipsnyje.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas konkrečiai susijęs su tuo, ar priimdamas laikinąją priemonę jurisdikciją turintis teismas perleido savo jurisdikciją, kaip tai suprantama pagal 10 straipsnio b punkto iv papunktį, valstybės narės, į kurią išvežtas vaikas, teismams.

Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad reglamentu ypač siekiama atgrasyti nuo vaikų grobimo tarp valstybių narių, o grobimo atveju – pasiekti, kad vaikas būtų sugrąžintas nedelsiant (žr. minėto Sprendimo Rinau 52 punktą).

Iš to aišku, kad vaiko neteisėto išvežimo pasekmė iš principo neturėtų būti valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jį neteisėtai išvežant, teismų turimos

jurisdikcijos perleidimas valstybės narės, kurioje po išvežimo yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, teismams.

Todėl reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunktyje esančią sąlygą reikia aiškinti siaurai.

Vadinasi, atsižvelgiant į pagrindinį vaidmenį, kuris reglamentu suteikiamas jurisdikciją turinčiam teismui, ir į principą, kad jis išlaiko jurisdikciją, reikia manyti, kad „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis grąžinti vaiko“, yra galutinis sprendimas, priimtas remiantis išsamiau visų reikšmingų aplinkybių išnagrinėjimu, kuriuo jurisdikciją turintis teismas išsprendžia vaiko globos klausimą, dėl kurio nebereikia kitų administracinių ar teismo sprendimų. Tai, kad išsprendus vaiko globos klausimą numatyta periodiškai atlikti vaiko globos klausimo peržiūrėjimą ar nagrinėjimą iš naujo per nustatytą terminą arba atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes, nereiškia, kad sprendimas nėra galutinis.

Tokia išvada išplaukia iš reglamento struktūros ir atitinka vaiko interesus. Iš tikrųjų, jei priėmus laikiną sprendimą būtų prarandama jurisdikcija, susijusi su vaiko globa, gali būti, kad jurisdikciją turintis valstybės narės, kurioje buvo ankstesnė vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, teismas būtų atgrasytas priimti tokį laikiną sprendimą, nepaisant to, kad to reikalautų vaiko interesai.

2008 m. gegužės 23 d. nutartimi Tribunale per i Minorenni di Venezia, jurisdikciją turintis teismas, atsižvelgdamas į situaciją, susidariusią dėl vaiko išvežimo, ir į jo interesus, panaikino draudimą išvykti iš Italijos teritorijos, laikinai paskyrė globą abiem tėvams, suteikė tėvui bendravimo su vaiku teises ir skyrė socialinio darbuotojo ekspertizę, kad nustatytų, kokie vaiko ir abiejų tėvų santykiai, būtent ir siekdamas priimti galutinį sprendimą dėl globos teisių. Be to, šis teismas suteikė motinai teisę, kiek tai susiję su vaiku, priimti sprendimus įprastais klausimais („decisioni <...> concernenti l'ordinaria amministrazione“), t. y. tėvų priimamus sprendimus praktiniais kasdienio vaiko gyvenimo klausimais.

Iš to matyti, kad ši nutartis, kurią tiek Tribunale per i Minorenni di Venezia, tiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laiko laikina, nėra galutinis sprendimas dėl vaiko globos.

Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunktis turi būti aiškinamas taip, kad laikinoji priemonė nėra „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis grąžinti vaiko“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ir ja negalima pagrįsti jurisdikcijos perleidimo valstybės narės, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas, teismams.

Dėl antrojo klausimo

Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar reglamento 11 straipsnio 8 dalis turi būti aiškinama taip, kad jurisdikciją turinčio teismo sprendimas grąžinti vaiką patenka į šios nuostatos taikymo sritį, tik jeigu jis grindžiamas galutiniu to paties teismo sprendimu dėl vaiko globos teisių.

Reikia pažymėti, kad toks aiškinimas, pagal kurį jurisdikciją turinčio teismo sprendimo grąžinti vaiką vykdymas priklausytų nuo to, ar priimtas to paties teismo galutinis sprendimas dėl globos teisių, neturi jokio pagrindo pagal reglamento 11 straipsnio formuluotę, konkrečiai kalbant – 8 dalį. Atvirkščiai, reglamento 11 straipsnio 8 dalis apima „bet kurią vėlesnį vaiką grąžinti reikalaujantį sprendimą“.

Žinoma, šio straipsnio 7 dalyje įtvirtinta, kad valstybės narės, kurioje vaikas turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismas ar centrinė institucija turi pranešti šalims ir pakviesti jas teikti teismui teikimus, „kad teismas galėtų apsvarstyti vaiko globos klausimą“. Vis dėlto šioje nuostatoje tiesiog nurodomas galutinis administracinių ir teismo procedūrų tikslas – vaiko padėties reglamentavimas. Iš to negalima daryti išvados, kad sprendimas dėl vaiko globos yra išankstinė sąlyga sprendimui grąžinti vaiką priimti. Toks tarpinis sprendimas taip pat leidžia siekti galutinio tikslo, būtent išspręsti vaiko globos klausimą.

Be to, reglamento 40 ir 42–47 straipsniuose nenustatyta, kad turi būti ryšys tarp sprendimo, priimto pagal 11 straipsnio 8 dalį ir patvirtinto reglamento 42 straipsnio 1 dalyje nurodytu pažymėjimu, vykdymo ir pirmesnio sprendimo dėl globos priėmimo.

Tokį reglamento 11 straipsnio 8 dalies aiškinimą patvirtina Teisingumo Teismo praktika.

Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad vaiką grąžinti reikalaujančio sprendimo, priimto vėliau už sprendimą dėl negražinimo, vykdytinumui, nors jis glaudžiai susijęs su kitais klausimais, kurie sprendžiami reglamentu, visų pirma su globos teisėmis, taikoma procesinė autonomija, kad nebūtų delsiama sugrąžinti vaiką, kuris neteisėtai išvežtas. Teismas taip pat patvirtino nuostatų, įtvirtintų reglamento 11 straipsnio 8 dalyje, 40 ir 42 straipsniuose, procesinę autonomiją ir kilmės valstybės narės teismo jurisdikcijai suteiktą pirmenybę, nustatytą reglamento III skyriaus 4 skirsnyje (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo Rinau 63 ir 64 punktus).

Reikia pridurti, kad toks aiškinimas atitinka reglamento 11 straipsnio 8 dalies, 40 ir 42 straipsniuose įtvirtintos tvarkos dalyką ir tikslą.

Laikantis šios tvarkos, kai valstybės narės, į kurią vaikas neteisėtai atvežtas, teismas priėmė sprendimą negrąžinti vaiko, taikydamas 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, reglamentu, kurio 60 straipsnyje įtvirtinta, jog santykiuose tarp valstybių narių šis reglamentas yra viršesnis už šią konvenciją, siekiama palikti jurisdikciją pagal tą patį reglamentą turinčiam teismui teisę priimti bet kokią sprendimą dėl galimo vaiko grąžinimo. 11 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta, kad toks jurisdikciją turinčio teismo sprendimas vykdytinas pagal reglamento III skyriaus 4 skirsnį, siekiant užtikrinti, kad vaikas bus grąžintas.

Svarbu priminti, kad jurisdikciją turintis teismas, prieš priimdamas šį sprendimą, turi atsižvelgti į priežastis ir įrodymus, kuriais grindžiamas sprendimas negrąžinti vaiko. Šitaip prisidedama prie to, kad būtų pateisintas tokio sprendimo vykdytinumas, kai tik šis sprendimas priimamas, laikantis abipusio pasitikėjimo principo, kuriuo grindžiamas šis reglamentas.

Be to, šia tvarka įvestas dvigubas vaiko grąžinimo klausimo nagrinėjimas, šitaip užtikrinant tvirtesnę sprendimo pagrindimą ir didesnę vaiko interesų apsaugą.

Be to, kaip teisingai pažymi Europos Komisija, teismas, kuriam galutine instancija tenka nustatyti globos teises, turi turėti teisę nustatyti visą tvarką ir tarpines priemones, įskaitant vaiko gyvenamosios vietos paskyrimą, o dėl to gali tekti vaiką grąžinti.

Spartumo tikslas, siekiamas reglamento 11 straipsnio 8 dalies, 40 ir 42 straipsnių nuostatomis, ir kilmės valstybės teismo jurisdikcijos prioritetas būtų sunkiai suderinami su aiškinimu, kad prieš sprendimą grąžinti vaiką turi būti priimtas galutinis sprendimas dėl globos teisių. Toks aiškinimas būtų suvaržymas, kuris galėtų įpareigoti jurisdikciją turintį teismą priimti sprendimą dėl globos teisių, neturint nei visos reikiamos informacijos ir įrodymų, nei būtino laiko objektyviai ir ramiai juos įvertinti.

Kalbant apie argumentą, kad dėl tokio aiškinimo vaikas be reikalo būtų vežiojamas tuo atveju, kai jurisdikciją turintis teismas galiausiai globą paskirtų tam iš tėvų, kuris gyvena valstybėje narėje, į kurią išvežtas vaikas, reikia konstatuoti, kad interesas priimti teisingą ir gerai pagrįstą teismo sprendimą dėl galutinės vaiko globos, reikalavimas atgrasyti nuo vaikų grobimo ir vaiko teisė reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais yra svarbesni už galimus nepatogumus, kurių gali sukelti toks vežiojimas.

Iš tikrųjų viena iš šių pagrindinių vaiko teisių yra Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, paskelbtos Nicoje 2000 m. gruodžio 7 d. (OL C 364, p. 1), 24 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisė reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, kurios laikymasis neginčijamai susipina su pagrindiniais kiekvieno vaiko interesais (žr. 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Detiček*, C 403/09 PPU, Rink. p. I 0000, 54 punktą). Reikia konstatuoti, kad dėl neteisėto vaiko išvežimo, vienam iš jo tėvų vienašališkai priėmus tokį sprendimą, dažniausiai vaikas netenka galimybės reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su kitu iš tėvų (žr. minėto Sprendimo *Detiček* 56 punktą).

Tai, kad toks požiūris yra teisingas, taip pat matyti išnagrinėjus pagrindinėje byloje susiklosčiusią situaciją.

2009 m. liepos 10 d. nutartis, kuria jurisdikciją turintis teismas įpareigojo grąžinti vaiką, pagrįsta tuo, kad vaiko ir tėvo bendravimas nutrūko. Todėl vaiko interesų labai reikia atkurti šį bendravimą ir užtikrinti, jei įmanoma, kad motina būtų Italijoje, siekiant, kad vaiko bendravimą su abiem tėvais, taip pat gebėjimą įgyvendinti tėvų valdžią ir jų asmenines savybes išsamiai išnagrinėtų kompetentingos Italijos tarnybos, prieš priimant galutinį sprendimą dėl globos ir tėvų pareigų.

Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad reglamento 11 straipsnio 8 dalį reikia aiškinti taip, kad jurisdikciją turinčio teismo sprendimas grąžinti vaiką patenka į šios nuostatos taikymo sritį, net jei prieš tai nepriimtas to paties teismo galutinis sprendimas dėl vaiko globos teisių.

Dėl trečiojo klausimo

Pateikus tokį atsakymą į pirmuosius du prejudicinius klausimus, į šį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl ketvirtojo klausimo

Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas klausia, ar reglamento 47 straipsnio 2 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad sprendimas paskirti laikiną globą, kuri vėliau priėmė vykdymo valstybės narės teismas ir kuris laikomas vykdytinu pagal tos valstybės teisę, kliudo vykdyti pažymėjimu patvirtintą sprendimą, priimtą anksčiau ir reikalaujantį grąžinti vaiką, nes jis nesuderinamas su tuo sprendimu.

Kaip matyti iš reglamento 24 konstatuojamosios dalies, 42 straipsnio 1 dalies ir 43 straipsnio 2 dalies, pažymėjimas neapskundžiamas apeliacine tvarka, o šitaip patvirtintas sprendimas tampa vykdytinas savaime, be galimybės ginčyti jo pripažinimą.

Be to, pagal reglamento 43 straipsnio 1 dalį bet kokiam pažymėjimo ištaisymui taikytina kilmės valstybės narės teisė, kadangi pagal reglamento 24 konstatuojamąją dalį tai galima daryti, tik jei padaryta esminė klaida, t. y. tais atvejais, kai pažymėjimas neteisingai atspindi teismo sprendimą. Be to, reglamento 44 straipsnyje numatyta, kad pažymėjimas galioja tik tol, kol teismo sprendimas vykdytinas, o reglamento 47 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje numatyta, kad sprendimas, patvirtintas pažymėjimu, negali būti vykdomas, jei jis nesuderinamas su paskesniu vykdytinu teismo sprendimu.

Taip pat reikia priminti, kad, kaip numatyta reglamento 23 konstatuojamojoje dalyje, tokių teismo sprendimų vykdymo tvarką ir toliau turėtų reglamentuoti nacionalinė teisė.

Iš pirmesnių nuostatų, kuriose aiškiai įtvirtintas kilmės valstybės narės ir vykdymo valstybės narės teismų jurisdikcijos padalijimas ir kuriomis siekiama vaiko greito grąžinimo, matyti, kad pažymėjimo, išduoto pagal reglamento 42 straipsnį, dėl kurio šitaip patvirtintas sprendimas tampa vykdytinas, negalima apskusti. Vykdyto teismas gali tik konstatuoti sprendimo, patvirtinto pažymėjimu, vykdytinumą, nes vieninteliai motyvai, kuriuos galima nurodyti dėl pažymėjimo, yra jo ištaisymas arba abejonės dėl jo autentiškumo remiantis kilmės valstybės narės teisės nuostatomis (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo Rinau 85, 88 ir 89 punktus). Vienintelės vykdymo valstybės narės teisės nuostatos, kurias galima taikyti, yra procesinius klausimus reglamentuojančios nuostatos.

Ir atvirkščiai – klausimai dėl paties sprendimo pagrįstumo, pirmiausia, ar tenkinamos būtinos sąlygos, jurisdikciją turinčiam teismui leidžiančios priimti tokį sprendimą, įskaitant galimus prieštaravimus dėl jurisdikcijos, turi būti iškelti kilmės valstybės narės teismuose pagal tos valstybės teisės sistemą. Prašymą sustabdyti pažymėjimu patvirtinto sprendimo vykdymą taip pat galima pateikti tik jurisdikciją turinčiam kilmės valstybės narės teismui pagal tos valstybės teisės sistemos nuostatas.

Vadinasi, valstybės narės, į kurią išvežtas vaikas, teismams negalima pateikti jokio pagrindo ginčijant tokio sprendimo vykdytinumą, nes šios valstybės narės teisės nuostatose

reglamentuojami tik procesiniai klausimai, kaip tai suprantama pagal reglamento 47 straipsnio 1 dalį, t. y. sprendimo vykdymo tvarka. Procesas, dėl kurio pateiktas šis prejudicinis klausimas, nesusijęs nei su formos reikalavimais, nei su procesiniais klausimais – jame sprendžiami klausimai dėl esmės.

Todėl sprendimo, patvirtinto pažymėjimu, nesuderinamumo su vėlesniu vykdytinu sprendimu, kaip tai suprantama pagal reglamento 47 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą, klausimą reikia nagrinėti tik atsižvelgiant į galimus vėliau priimtus jurisdikciją turinčių kilmės valstybės narės teismų sprendimus.

Toks nesuderinamumas gali atsirasti ne tik tada, kai sprendimas panaikinamas ar pakeičiamas po to, kai kreiptasi į kilmės valstybės narės teismą. Per teismo posėdį buvo pažymėta, kad jurisdikciją turintis teismas savo iniciatyva ar prireikus socialinių tarnybų prašymu gali persvarstyti savo poziciją, kai to reikalauja vaiko interesai, ir priimti naują vykdytiną sprendimą, neatšaukdamas pirmojo sprendimo, kuris dėl to taptų negaliojantis.

Manant, kad vykdymo valstybės narės teismo priimtas vėlesnis sprendimas gali neleisti vykdyti ankstesnio kilmės valstybės narės sprendimo, patvirtinto pažymėjimu ir įpareigojančio grąžinti vaiką, būtų iškreipta reglamento III skyriaus 4 skirsniu įvesta tvarka. Dėl tokios kilmės valstybės narės teismų jurisdikcijos išimties netektų veiksmingumo reglamento 11 straipsnio 8 dalis, kuria teisė priimti sprendimą galutine instancija suteikiama jurisdikciją turinčiam teismui ir kuri pagal reglamento 60 straipsnį yra viršesnė už 1980 m. Hagos konvenciją, ir būtų pripažinta, kad jurisdikciją nagrinėti byla iš esmės turi vykdymo valstybės narės teismai.

Todėl į šį klausimą reikia atsakyti, kad reglamento 47 straipsnio 2 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad negalima vėlesniu vykdymo valstybės narės teismo priimtu sprendimu, kuriuo suteikiamos laikinos globos teisės ir kuris laikomas vykdytinu pagal tos valstybės teisę, remtis pažymėjimu patvirtinto sprendimo, kurį anksčiau priėmė jurisdikciją turintis kilmės valstybės narės teismas ir kuriuo reikalaujama grąžinti vaiką, vykdymo atžvilgiu.

Dėl penktojo klausimo

Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas klausia, ar galima atsisakyti vykdyti pažymėjimu patvirtintą sprendimą vykdymo valstybėje narėje, remiantis tuo motyvu, kad priėmus šį sprendimą aplinkybės pasikeitė taip, kad dėl jo vykdymo kiltų rimta grėsmė vaiko interesams, ar apie tokį pasikeitimą reikia informuoti kilmės valstybės narės teismus, o tai reikštų, kad vykdymo valstybėje narėje sprendimo vykdymas būtų sustabdytas, kol baigsis procesas kilmės valstybėje narėje.

Šiuo klausimu reikšmingas aplinkybių pasikeitimas, kiek tai susiję su esminiais vaiko interesais, yra esmės klausimas, dėl kurio prireikus gali būti pakeistas jurisdikciją turinčio teismo sprendimas grąžinti vaiką. Remiantis ne kartą šiame sprendime minėtu jurisdikcijos padalijimu šį klausimą turi išnagrinėti jurisdikciją turintis kilmės valstybės narės teismas. Šis teismas, remiantis reglamentu įvesta tvarka, taip pat turi jurisdikciją vertinti esminius vaiko interesus ir būtent jam turi būti pateiktas galimas prašymas sustabdyti jo sprendimo vykdymą.

Tokios išvados nepaneigia nuoroda, esanti reglamento 47 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje, į sprendimą, priimtą kitoje valstybėje narėje „tomis pačiomis sąlygomis“, kurios taikomos vykdymo valstybės narės teismo priimtam sprendimui. Tokį reikalavimą reikia aiškinti griežtai. Jis taikomas tik procesinei tvarkai, pagal kurią vaikas turi būti grąžintas, ir jokių būdų negalima pateikti motyvo dėl esmės, siekiant užginčyti jurisdikciją turinčio teismo sprendimą.

Todėl į šį klausimą reikia atsakyti, kad negalima atsisakyti vykdyti pažymėjimu patvirtinto sprendimo vykdymo valstybėje narėje dėl to, kad dėl jį priėmus pasikeitusių aplinkybių gali kilti rimta grėsmė esminiams vaiko interesams. Apie tokį pasikeitimą reikia informuoti jurisdikciją turintį kilmės valstybės narės teismą, kuriam turi būti pateiktas ir galimas prašymas sustabdyti jo sprendimo vykdymą.

ETT nusprendė, kad Reglamento 10 straipsnio b punkto iv papunktis turi būti aiškinamas taip, kad laikinoji priemonė nėra „sprendimas dėl globos, nereikalaujantis grąžinti vaiko“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ir ja negalima pagrįsti jurisdikcijos perleidimo valstybės narės, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas, teismams.

Reglamento 11 straipsnio 8 dalį reikia aiškinti taip, kad jurisdikciją turinčio teismo sprendimas grąžinti vaiką patenka į šios nuostatos taikymo sritį, net jei prieš tai nepriimtas to paties teismo galutinis sprendimas dėl vaiko globos teisių.

Reglamento 47 straipsnio 2 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad negalima vėlesniu vykdymo valstybės narės teismo priimtu sprendimu, kuriuo suteikiamos laikinos globos teisės ir kuris laikomas vykdytinu pagal tos valstybės teisę, remtis pažymėjimu patvirtinto sprendimo, kurį anksčiau priėmė jurisdikciją turintis kilmės valstybės narės teismas ir kuriuo reikalaujama grąžinti vaiką, vykdymo atžvilgiu. Negalima atsisakyti vykdyti pažymėjimu patvirtinto sprendimo vykdymo valstybėje narėje dėl to, kad dėl jį priėmus pasikeitusių aplinkybių gali kilti rimta grėsmė esminiams vaiko interesams. Apie tokį pasikeitimą reikia informuoti jurisdikciją turintį kilmės valstybės narės teismą, kuriam turi būti pateiktas ir galimas prašymas sustabdyti jo sprendimo vykdymą.

2010 m. liepos 15 d. Bianca Purrucker prieš Guilermo Valles Perez (Vokietija) C-256/09

Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, iš faktinių aplinkybių, išdėstytų 2010 m. liepos 15 d. Sprendime Purrucker (C 256/09, Rink. p. I 0000), ir iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo Teisingumo Teismui perduotų procesinių dokumentų matyti, kad 2005 m. viduryje Vokietijos pilietė B. Purrucker išvyko gyventi į Ispaniją su Vokietijoje gimusiu Ispanijos piliečiu G. Vallés Pérez. 2006 m. gegužės 31 d. ji pagimdė neišnešiotus dvynius – berniuką Merlín ir mergaitę Samira. G. Vallés Pérez pripažino tėvystę. Kadangi tėvai gyveno kartu, pagal Ispanijos teisę jie turėjo bendrą vaikų globą. Vaikai turi Vokietijos ir Ispanijos pilietybes. Kadangi B. Purrucker ir G. Vallés Pérez santykiai pablogėjo, B. Purrucker norėjo su vaikais grįžti į Vokietiją, tačiau G. Vallés Pérez iš pradžių tam prieštaravo. 2007 m. sausio 30 d. šalys sudarė notarinį susitarimą, kurį tam, kad jis būtų vykdytinas, turėjo patvirtinti teismas ir pagal kurį B. Purrucker su vaikais galėjo persikelti į Vokietiją.

Kilus komplikacijoms ir dėl to, kad Samira turėjo būti operuojama, nustatytą išvykimo dieną ji negalėjo išvykti iš ligoninės. B. Purrucker su sūnumi Merlín į Vokietiją išvyko 2007 m. vasario 2 d. Šalys pagrindinėje byloje ginčijasi dėl to, ar susiklosčius tokiai situacijai G. Vallés Pérez vis dar leido išvykti B. Purrucker su Merlín.

Nuo B. Purrucker išvykimo 2007 m. vasario 2 d. šeimos narių gyvenamoji vieta nepasikeitė.

Tarp pagrindinės bylos šalių vyko trys procesai:

- pirmąjį Ispanijos teisme Juzgado de Primera Instancia n. 4 de San Lorenzo de El Escorial pradėjo G. Vallés Pérez, siekdamas, kad būtų taikomos laikinosios priemonės. Atrodo, esant tam tikroms sąlygoms, šis procesas gali būti laikomas bylos nagrinėjimu iš esmės dėl teisės globoti vaikus Merlín ir Samira suteikimo,
- antrąjį Vokietijoje pradėjo G. Vallés Pérez, siekdamas, kad būtų paskelbtas vykdytinu 2007 m. lapkričio 8 d. Juzgado de Primera Instancia n°4 de San Lorenzo de El Escorial sprendimas taikyti laikinąsias priemones, dėl kurio buvo priimtas minėtas Sprendimas Purrucker,
- trečiąjį Vokietijoje pradėjo B. Purrucker, siekdama, kad jai būtų suteikta šių vaikų globos teisė. Tai procesas, per kurį pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą:

„1. Ar yra taikoma reglamento [Nr. 2201/2003] 19 straipsnio 2 dalies nuostata, kai į vienos valstybės narės teismą, į kurį pirmąjį viena šalis kreipėsi dėl tėvų pareigų nustatymo, kreipiamasi tik dėl laikinųjų priemonių taikymo, o į kitos valstybės narės teismą, į kurį vėliau kita šalis kreipėsi tuo pačiu pagrindu, yra kreipiamasi dėl sprendimo priėmimo nagrinėjant bylą iš esmės?

2. Ar ši nuostata turi būti taikoma, net jei vienoje valstybėje narėje priimtas sprendimas atskiroje byloje dėl laikinųjų priemonių taikymo negali būti pripažįstamas kitoje valstybėje narėje pagal Reglamento Nr. 2201/2003 21 straipsnį?

3. Ar atskiras kreipimasis į vienos valstybės narės teismą dėl laikinųjų priemonių taikymo turi būti prilyginamas iš esmės nagrinėjamos bylos iškėlimui pagal Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 2 dalį, jei pagal šios valstybės nacionalinę proceso teisę vėliau iškelti byla šiame teisme, siekiant išspęsti bylą iš esmės, reikia per nustatytą laikotarpį, kad būtų išvengta procesinių pažeidimų?“

Dėl prejudicinių klausimų

Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 2 dalis taikoma, kai į vienos valstybės narės teismą, į kurį pirmąjį viena šalis kreipėsi dėl tėvų pareigų nustatymo, kreipiamasi tik dėl laikinųjų priemonių taikymo, o į kitos valstybės narės teismą, į kurį vėliau kita šalis kreipėsi tuo pačiu pagrindu, kreipiamasi dėl sprendimo priėmimo nagrinėjant bylą iš esmės. Antrasis klausimas susijęs su šios nuostatos taikymu sprendimui dėl laikinųjų priemonių, kuris negali būti pripažįstamas šio reglamento 21 straipsnio prasme, o trečiasis klausimas – su šios nuostatos taikymu procedūrai dėl laikinųjų priemonių, kuri gali būti susijusi su procesu dėl bylos išnagrinėjimo iš esmės. Šiuos klausimus reikia nagrinėti kartu.

ETT nusprendė, kad 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 19 straipsnio 2 dalies nuostata netaikoma, kai į vienos valstybės narės teismą, į kurį pirmąjį kreiptasi dėl tėvų pareigų nustatymo, kreipiamasi tik dėl laikinųjų priemonių taikymo šio reglamento 20 straipsnio prasme, o į kitos valstybės narės teismą, turintį jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės to paties reglamento prasme, dėl tokių pačių priemonių nustatymo, nesvarbu, ar to siekiama laikinai, ar prašant priimti galutinį sprendimą, kreipiamasi vėliau.

Tai, kad į vienos valstybės narės teismą kreipiamasi per procedūrą dėl laikinųjų priemonių ar kad sprendimas priimtas taikant tokią procedūrą, ir tai, kad pateiktame prašyme ar priimtame sprendime nėra nieko, kas rodytų, kad teismas, kuriame pateiktas prašymas dėl laikinųjų priemonių, turi jurisdikciją Reglamento Nr. 2201/2003 prasme, nebūtinai reiškia, kad atmetama galimybė, jog yra – kaip galbūt leidžiama pagal nacionalinę tos valstybės narės teisę – ieškinys dėl bylos nagrinėjimo iš esmės, kuris susijęs su prašymu taikyti laikinąsias priemones ir kuriame yra duomenų, galinčių įrodyti, kad teismas, į kurį kreiptasi, turi jurisdikciją šio reglamento prasme.

Kai, nepaisant visų teismo, kuriame byla iškelta vėliau, pastangų gauti informaciją iš šalies, kuri nurodo lis pendens, iš teismo, į kurį kreiptasi pirmiau, ir iš centrinės institucijos, teismas, kuriame byla iškelta vėliau, vis dėlto neturi jokios informacijos, leidžiančios nustatyti kitame teisme pareikšto ieškinio dalyką ir pagrindą, taip pat, be kita ko, galinčios įrodyti to teismo jurisdikciją pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, ir kai dėl ypatingų aplinkybių vaiko interesai reikalauja priimti sprendimą, kuris gali būti pripažįstamas kitose valstybėse narėse nei ta, kurios teisme byla iškelta vėliau, pastarasis teismas turi, protingą laiko tarpą palaukęs atsakymų į užduotus klausimus, tęsti jame pareikšto ieškinio nagrinėjimą. Nustatyti, koks yra protingas laikotarpis laukti atsakymų, reikia labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, remiantis konkrečiomis nagrinėjamos bylos aplinkybėmis

2010 m. spalio 5 d. J.McB prieš L.E (Airija)C-400/10PPU

Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, jog ieškovas pagrindinėje byloje, Airijos pilietis J. McB., ir atsakovė tame pačiame procese, Didžiosios Britanijos pilietė L.

E., daugiau nei dešimt metų nesusituokę kartu gyveno Anglijoje, Australijoje, Šiaurės Airijoje, o nuo 2008 m. lapkričio mėn. – Airijoje. Jie turi tris vaikus: sūnus J. gimė Anglijoje 2000 m. gruodžio 21 d., duktė E. – Šiaurės Airijoje 2002 m. lapkričio 20 d., duktė J. C. – Šiaurės Airijoje 2007 m. liepos 22 dieną.

2008 m. pabaigoje santykiai tarp tėvų pablogėjo ir 2009 m. pradžioje, kaltindama tėvą agresyviu elgesiu, motina kelis kartus buvo išvykusi su vaikais į moterų prieglaudą. 2009 m. balandžio mėn. abu tėvai susitaikė ir nusprendė susituokti 2009 m. spalio 10 dieną. Tačiau 2009 m. liepos 11 d. tėvas, grįžęs iš komandiruotės Šiaurės Airijoje, sužinojo, kad motina vėl išvyko iš šeimos gyvenamosios vietos ir su vaikais apsistojo minėtoje prieglaudoje.

2009 m. liepos 15 d. tėvo prašymu jo advokatai kompetentingam Airijos teismui, t. y. District Court, pateikė ieškinį, kuriame buvo prašoma suteikti tėvui jo trijų vaikų globos teises. Tačiau 2009 m. liepos 25 d. motina su šiais trim vaikais ir dar vienu vyresniu vaiku, gimusiu iš ankstesnių santykių, išskrido į Angliją. Tuo metu šis ieškinyje nebuvo įteiktas motinai, todėl pagal Airijos procesinę teisę ieškinyje nebuvo tinkamai pareikštas, taigi į Airijos teismą nebuvo kreiptasi.

Procesiniai veiksmai, kurių tėvas ėmėsi Anglijoje

2009 m. lapkričio 2 d. J. McB. pateikė ieškinį High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Jungtinė Karalystė) (Anglijos ir Velso Aukščiausiasis Teisingumo Teismas (šeimos bylų skyrius)) dėl vaikų grąžinimo į Airiją remiantis 1980 m. Hagos konvencijos ir Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis. Vadovaudamasis Hagos konvencijos 15 straipsniu, šis teismas 2009 m. lapkričio 20 d. nutartimi pareikalavo, kad tėvas iš Airijos valdžios institucijų gautų sprendimą ar kitą patvirtinimą, jog vaikų išvežimas iš Airijos buvo neteisėtas pagal šios konvencijos 3 straipsnį.

Procesiniai veiksmai, kurių tėvas ėmėsi Airijoje

2009 m. gruodžio 22 d. J. McB. High Court (Ireland) (Airijos Aukštasis teismas) pateikė ieškinį, kuriuo siekė, pirma, gauti sprendimą ar kitą patvirtinimą, kad jo trijų vaikų išvežimas iš Airijos 2009 m. liepos 25 d. buvo neteisėtas pagal 1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnį, ir, antra, įgyti globos teises.

2010 m. balandžio 28 d. sprendimu High Court atmetė pirmąjį iš šių reikalavimų, motyvuodamas tuo, kad vaikų išvežimo metu tėvas neturėjo jokių jų globos teisių, todėl išvežimas nebuvo neteisėtas 1980 m. Hagos konvencijos ar Reglamento Nr. 2201/2003 prasme.

Tėvas šį sprendimą apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą šis teismas pažymi, kad tėvas 2009 m. liepos 25 d. neturėjo jokių savo vaikų globos teisių 1980 m. Hagos konvencijos nuostatų prasme. Tačiau jis nurodo, kad „globos teisių“ sąvoka, į kurią reikia atsižvelgti nagrinėjant prašymus grąžinti vaikus iš vienos valstybės narės į kitą remiantis 1980 m. Hagos konvencija, šiuo metu apibrėžta šio reglamento 2 straipsnio 9 punkte.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas arba Chartijos 7 straipsnį nereikalaujama, jog biologinis vaiko tėvas būtinai turi būti laikomas turinčiu tokio vaiko globos teises sprendžiant, ar vaiko išvežimas yra neteisėtas, kai nėra tokias teises suteikiančios teismo nutarties. Tačiau šis teismas pripažįsta, kad šių Sąjungos teisės nuostatų aiškinimas priklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai.

Tokiomis aplinkybėmis Supreme Court (Aukščiausiasis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pagal [Reglamentą Nr. 2201/2003], aiškinamą atsižvelgiant į [Chartijos] 7 straipsnį ar kitaip, valstybei narei draudžiama savo teisės aktuose numatyti, kad vaiko tėvas, nesusituokęs su jo motina, turi gauti kompetentingo teismo nutartį, kuria jam pripažįstama tokio vaiko globa, kad jis būtų laikomas turinčiu „globos teises“, dėl ko vaiko išvežimas iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos šalies taptų neteisėtas, kaip tai numatyta šio reglamento 2 straipsnio 11 punkte?“

Dėl prejudicinio klausimo

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamentas Nr. 2201/2003 turi būti aiškinamas taip, kad juo draudžiama valstybei narei savo nacionalinėje teisėje numatyti, jog vaiko globos teises jo tėvas, kuris nesusituokęs su tokio vaiko motina, įgyja tik jei gauna tokias globos teises suteikiantį kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą, pagal kurį gali būti pripažinta, kad motina išvežė vaiką ar jo negražino neteisėtai šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto prasme.

Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad šio reglamento 2 straipsnio 9 punkte „globos teisės“ apibrėžiamos kaip apimančios „teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą“.

Kadangi „globos teisių“ sąvoka taip apibrėžta Reglamente Nr. 2201/2003, ji yra savarankiška ir nepriklauso nuo valstybių narių teisės. Iš tiesų tiek iš vienodo Sąjungos teisės taikymo, tiek iš lygybės principo reikalavimų išplaukia, kad Sąjungos teisės nuostatos, kurioje jos prasmės bei apimtys nustatymo klausimu nedaroma aiški nuoroda į valstybių narių teisę, sąvokos visoje Sąjungoje paprastai turi būti aiškinamos autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą (2008 m. liepos 17 d. Sprendimo Kozłowski, C 66/08, Rink. p. I 6041, 42 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką). Taigi šio reglamento taikymo tikslais globos teisės bet kuriuo atveju apima tokios teisės turėtojo teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą.

Visiškai atskiras klausimas yra globos teises turinčio asmens paskyrimas. Šiuo atžvilgiu iš reglamento 2 straipsnio 11 punkto a papunkčio matyti, kad vaiko išvežimo neteisėtumą lemia tai, ar „tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negražinimo, [teisę]“.

Iš to matyti, kad Reglamente Nr. 2201/2003 nenustatyta, koks asmuo turi turėti globos teises, kad vaiko išvežimas galėtų būti pripažintas neteisėtu 2 straipsnio 11 punkto prasme, o kiek tai susiję su tokių globos teisių turėtojo paskyrimu, daroma nuoroda į valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negražinimo, teisę. Taigi būtent tokios valstybės narės teisėje nustatomos sąlygos, kuriomis biologinis tėvas įgyja savo vaiko globos teises, šio reglamento 2 straipsnio 9 punkto prasme, prireikus numatant, kad tokios teisės įgyjamos tik gavus jas suteikiantį kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Reglamentą Nr. 2201/2003 reikia aiškinti taip, kad vaiko išvežimo neteisėtumą šio reglamento taikymo tikslais lemia vien tai, ar egzistuoja pagal taikytiną nacionalinę teisę suteiktos globos teisės, kurias pažeidžiant įvykdytas toks išvežimas. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar Chartija, visų pirma jos 7 straipsnis, turi poveikio tokiam šio reglamento aiškinimui.

Ieškovas pagrindinėje byloje nesutinka, kad motinos įvykdytas vaiko išvežimas be jo biologinio tėvo žinios nėra neteisėtas pagal 1980 m. Hagos konvenciją ir Reglamentą Nr. 2201/2003, nes jis gyveno kartu su savo vaiku bei jo motina, nors su ja nesusituokęs, ir aktyviai dalyvavo auklėjant vaiką.

Jo teigimu, dėl šio sprendimo 44 punkte pateikto minėto reglamento išaiškinimo gali susidaryti situacija, kuri būtų nesuderinama nei su jo teise į privatų ir šeimos gyvenimą, įtvirtinta Chartijos 7 straipsnyje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 8 straipsnyje, nei su vaiko teisėmis, nurodytomis Chartijos 24 straipsnyje. Pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 „globos teisės“ turėtų būti aiškinamos taip, kad tokias teises biologinis tėvas įgyja automatiškai tuo atveju, kai jis ir jo vaikai gyvena tokį patį šeiminių gyvenimą kaip ir santuoka pagrįsta šeima. Jeigu toks išaiškinimas būtų atmestas, „potenciali“ tėvo teisė, suteikianti jam galimybę pateikti ieškinį kompetentingam nacionaliniam teismui ir atitinkamais atvejais įgyti globos teises, galėtų netekti prasmės dėl vienašališkų be tėvo žinios atliktų motinos veiksmų. Tačiau teisės pateikti tokį ieškinį veiksmingumas turėtų būtų saugomas adekvačiai.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Airijos teisę biologinis vaiko tėvas neturi jo globos teisių, nebent šios teisės jam suteiktos tėvų sudarytu susitarimu arba teismo sprendimu, o tokios globos teisės automatiškai priklauso motinai ir jai jų suteikti nereikia.

Tokiomis aplinkybėmis reikia patikrinti, ar šio sprendimo 44 punkte pateiktas Reglamento Nr. 2201/2003 išaiškinimas suderinamas su pagarba biologinio tėvo ir jo vaikų pagrindinėms teisėms.

Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal ESS 6 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą Sąjunga pripažįsta Chartijoje išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija „turi tokią pat teisinę galią kaip ir Sutartys“.

Visų pirma pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį šios Chartijos nuostatos skirtos valstybėms narėms tik kai jos įgyvendina Sąjungos teisę. Pagal šio straipsnio 2 dalį Chartija neišplečia Sąjungos teisės taikymo srities už Sąjungos įgaliojimų ribų ir „nenustato Sąjungai naujų įgaliojimų ar užduočių ir nepakeičia Sutartyse nustatytųjų“. Taigi Teisingumo Teismo prašoma atsižvelgiant į Chartiją išaiškinti Sąjungos teisę, neviršijant jai suteiktų įgaliojimų.

Iš to išplaukia, kad šioje byloje reikia atsižvelgti į Chartiją tik aiškinant Reglamentą Nr. 2201/2003 ir nereikia vertinti pačios nacionalinės teisės. Tiksliau reikia patikrinti, ar Chartijos nuostatomis draudžiamas šio sprendimo 44 punkte pateikiamas šio reglamento išaiškinimas, visų pirma atsižvelgiant į šiame aiškinyje pateikiamą nuorodą į nacionalinę teisę.

Be to, iš Chartijos 52 straipsnio 3 dalies matyti, kad šioje Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, prasmė ir apimtis yra tokia, kaip nustatyta EŽTK. Tačiau šia nuostata nekliudoma Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą. Pagal šios Chartijos 7 straipsnį „kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas“. EŽTK 8 straipsnio 1 dalies formuluotė yra tapati minėto 7 straipsnio formuluotei, išskyrus tai, kad jame vietoj žodžių „jo komunikacijos“ vartojami žodžiai „jo susirašinėjimo“. Atsižvelgiant į tai, reikia konstatuoti, kad šiame 7 straipsnyje numatytos teisės, atitinkančios garantuojamas EŽTK 8 straipsnio 1 dalyje. Todėl Chartijos 7 straipsniui priskirtina tokia pati esmė ir taikymo sritis kaip ir EŽTK 8 straipsnio 1 daliai, kaip išaiškinta Europos žmogaus teisių teismo praktikoje (pagal analogiją žr. 2008 m. vasario 14 d. Sprendimo Varec, C 450/06, Rink. p. I 581, 48 punktą).

Europos žmogaus teisių teismas jau yra nagrinėjęs bylą, kurios faktinės aplinkybės buvo tapačios nagrinėjamos pagrindinėje byloje – nesusituokusios poros vaiką į kitą valstybę narę išvežė motina, kuri vienintelė tokio vaiko atžvilgiu turėjo tėvų valdžią. Šiuo atžvilgiu jis iš esmės nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos įstatymų nustatyta tvarka su tokiu vaiku susijusi tėvų valdžia suteikiama tik jo motinai, neprieštarauja EŽTK 8 straipsniui, aiškinamam atsižvelgiant į 1980 m. Hagos konvenciją, jei tėvų valdžios nevykdančiam vaiko tėvui jais suteikiama galimybė prašyti kompetentingo nacionalinio teismo peržiūrėti šios valdžios suteikimą (2003 m. rugsėjo 2 d. EŽTT sprendimas Guichard prieš Prancūziją, ECHR 2003 X; taip pat šiuo atžvilgiu žr. 1999 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą Balbontin prieš Jungtinę Karalystę, ieškinys Nr. 39067/97).

Iš to išplaukia, kad Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo tikslais siekiant nustatyti, ar motina į kitą valstybę narę vaiką išvežė teisėtai, tokio vaiko biologinis tėvas iki išvežimo turi turėti teisę kreiptis į kompetentingą nacionalinį teismą su prašymu suteikti jam vaiko globos teises, o tai tokiomis aplinkybėmis yra biologinio tėvo teisės į privatų ir šeimos gyvenimą esmė.

Iš tiesų Europos žmogaus teisių teismas taip pat nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos biologiniam tėvui nesuteikiama jokia galimybė įgyti savo vaiko globos teises be motinos sutikimo, reiškia nepagrįstą tėvo diskriminaciją ir todėl pažeidžia EŽTK 14 straipsnį, skaitomą kartu su jos 8 straipsniu (2009 m. gruodžio 3 d. EŽTT sprendimo Zaunegger prieš Vokietiją, ieškinys Nr. 22028/04, 63 ir 64 punktai).

Tačiau faktas, kad biologinis tėvas, priešingai nei motina, automatiškai netampa savo vaiko globos teisių turėtoju Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio prasme, neturi įtakos jo teisės į privatų ir šeimos gyvenimą turiniui, su sąlyga, kad užtikrinama šio sprendimo 55 punkte nurodyta teisė.

Šios išvados nepaneigia tai, kad tokiam tėvui laiku nesiėmus veiksmų siekiant įgyti globos teises tuo atveju, kai motina išveža vaiką į kitą valstybę narę, jis netenka galimybės siekti, kad vaikas būtų grąžintas į valstybę narę, kurioje buvo jo ankstesnė nuolatinė gyvenamoji vieta. Iš tiesų toks išvežimas yra vaiką faktiškai prižiūrinčios motinos teisėtai naudojimas judėjimo laisve, įtvirtinta SESV 20 straipsnio 2 dalies a punkte ir SESV 21 straipsnio 1 dalyje, ir savo teise nustatyti vaiko gyvenamąją vietą, o dėl to iš biologinio tėvo neatimama galimybė įgyvendinti teisę pateikti prašymą, siekiant vėliau įgyti tokio vaiko globos arba bendravimo su juo teises.

Taigi pripažinus, kad biologinis tėvas turi savo vaiko globos teises Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punkto prasme, neatsižvelgiant į tai, kad tokios teisės pagal nacionalinę teisę nesuteikiamos, būtų pažeisti teisinio saugumo reikalavimai ir būtina kitų asmenų, šiuo atveju motinos, teisių ir laisvių apsauga Chartijos 52 straipsnio 1 dalies prasme. Be to, dėl to kiltų Chartijos 51 straipsnio 2 dalies pažeidimo rizika.

Reikia taip pat pažymėti, kad Chartijos 7 straipsnis, kurį savo klausime mini prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, turi būti skaitomas atsižvelgiant į pareigą pirmiausia vadovautis vaiko interesais, pripažintais šios Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje, ir atsižvelgiant į 24 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą pagrindinę vaiko teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius bei tiesioginius ryšius su abiem tėvais (šiuo klausimu žr. 2006 m. birželio 27 d. Sprendimo Parlamentas prieš Tarybą, C 540/03, Rink. p. I 5769, 58 punktą). Be to, iš Reglamento Nr. 2201/2003 33 konstatuojamosios dalies matyti, kad šiame reglamente pripažįstamos Chartijoje įtvirtintos pagrindinės teisės ir laikomasi jos principų, siekiant visų pirma užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms Chartijos 24 straipsnyje. Vadinas, šio reglamento nuostatų negalima aiškinti taip, kad jos pažeistų šią pagrindinę teisę, kurios laikymasis neginčijamai susipina su viršesniais vaiko interesais (šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo Deteček, C 403/09 PPU, Rink. p. I 0000, 53–55 punktus).

Tokiomis aplinkybėmis taip pat reikia patikrinti, ar Chartijos, kurios laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, 24 straipsniu draudžiamas šio sprendimo 44 punkte pateiktas Reglamento Nr. 2201/2003 išaiškinimas.

Šiuo atžvilgiu reikia turėti omenyje didelę nesantuokinių santykių įvairovę ir jais pagrįstus tėvų santykius su savo vaikais, kurią nurodo nacionalinis teismas savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą ir kurią atspindi valstybėse narėse taikomas diferencijuotas tėvų atsakomybės apimties ir pasidalijimo pripažinimas. Taigi Chartijos 24 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo nedraudžiama Reglamento Nr. 2201/2003 taikymo tikslais globos teises iš esmės suteikti tik motinai, o biologinis tėvas globos teises įgyja tik pagal teismo sprendimą. Iš tiesų tokia tvarka leidžia kompetentingam nacionaliniam teismui priimti sprendimą dėl vaiko globos ir bendravimo teisių, atsižvelgiant į visą svarbią informaciją, kaip antai tą, kurią nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir visų pirma į vaiko gimimo aplinkybes, tėvų santykių pobūdį, kiekvieno iš tėvų santykių su vaiku pobūdį ir kiekvieno iš tėvų gebėjimą užtikrinti vaiko globą. Atsižvelgiant į tokią informaciją galima apsaugoti viršesnius vaiko interesus pagal Chartijos 24 straipsnio 2 dalį.

Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Chartijos 7 ir 24 straipsniais nedraudžiamas šio sprendimo 44 punkte pateiktas reglamento išaiškinimas.

Tokiomis aplinkybėmis į pateiktą klausimą reikia atsakyti, jog Reglamentas Nr. 2201/2003 turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama valstybės narės teisėje numatyti, jog vaiko tėvas, nesusituokęs su jo motina, globos teises įgyja tik jei gauna jas suteikiančią kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą, dėl kurio gali būti pripažinta, kad motina išvežė vaiką arba jo negrąžino neteisėtai šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto prasme.

ETT nusprendė, kad 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr.°2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr.°1347/2000, turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiama valstybės narės teisėje numatyti, jog vaiko tėvas, nesusituokęs su jo motina, globos teises įgyja tik jei gauna jas suteikiantį kompetentingo nacionalinio teismo sprendimą, dėl kurio gali būti pripažinta, kad motina išvežė vaiką arba jo negrąžino neteisėtai šio reglamento 2 straipsnio 11 punkto prasme.

2010 m. gruodžio 22 d. Joseba Andoni Aguirre Zarraga prieš Simone Pelz (Vokietija) C-491/10PPU

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nurodytos pagrindinės bylos faktinės aplinkybės:

Aguirre Zarraga ir Simone Pelz susituokė 1998 m. rugsėjo 25 d. Erandio (Ispanija). 2000 m. sausio 31 d. jiems gimė dukra Andrea. Šeimos nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Sondka (Ispanija).

Tėvai nutraukė bendrą gyvenimą 2007 m. pabaigoje. Abu pateikė prašymus nutraukti santuoką ir pripažinti išimtinės Andrea globos teises.

2008 m. gegužės 12 d. sprendimu Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao (Ispanija) nusprendė laikinai patikėti vaiko globą tėvui. Todėl Andrea persikėlė gyventi pas jį. 2008 m. birželį Andrea motina persikraustė gyventi į Vokietiją. Baigiantis 2008 m. vasaros atostogoms, per kurias Andrea viešėjo pas motiną, ši pasiliko dukrą pas save. Taigi nuo 2008 m. rugpjūčio 15 d. Andrea gyvena savo motinos gyvenamojoje vietoje Vokietijoje. Tą pačią dieną Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao priėmė sprendimą, draudžiantį Andrea išvykti iš Ispanijos teritorijos.

Andrea tėvas, remdamasis 1980 m. Hagos konvencija, pareikalavo grąžinti dukrą į Ispaniją. Šis prašymas atmestas 2009 m. liepos 1 d. sprendimu, priimtu remiantis šios konvencijos 13 straipsnio antros pastraipos pagrindu. Tuo metu išklaudus Andrea nustatyta, kad ji atkakliai ir kategoriškai prieštaravo jos grąžinimui į Ispaniją. Išklaudus teismo paskirtas ekspertas padarė išvadą, kad į Andrea nuomonę turėtų būti atsižvelgta tiek dėl jos amžiaus, tiek dėl brandos laipsnio. Vokietijos teisingumo ministerija perdavė šį teismo sprendimą Ispanijos centrinei institucijai 2009 m. liepos 8 d. laišku.

Tą patį mėnesį Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao pratęsė procesą dėl globos teisių. Šis teismas nusprendė, kad reikia gauti naują eksperto išvadą ir asmeniškai išklaudyti Andrea, ir paskyrė atitinkamas atvykimo į Bilbao teismą datas. Nei Andrea, nei jos motina į teismą šaukimuose nurodytu laiku neatvyko. Ispanijos teismas atmetė anksčiau vaiko motinos pateiktą prašymą užtikrinti, kad po ekspertizės ir išklaudus Andrea ji ir jos dukra galėtų laisvai išvykti iš Ispanijos teritorijos. Šis teismas atmetė ir kitą motinos prašymą išklaudyti Andrea per vaizdo konferenciją.

2009 m. gruodžio 16 d. Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao pripažino vaiko tėvui išimtinės globos teises.

Vaiko motina apskundė šį sprendimą apeliacine tvarka, remdamasi, be kita ko, būtinybe išklaudyti Andrea. 2010 m. balandžio 21 d. sprendimu Audiencia provincial de Biscaye (Ispanija) atmetė šį prašymą imtis priemonių vaikui išklaudyti.

2010 m. vasario 5 d. Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao patvirtino 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimą pažymėjimu Reglamento Nr. 2201/2003 42 straipsnyje numatyta tvarka.

Vaiko motina savo ruožtu paprašė nesiimti priverstinio vykdymo ir nepripažinti šio sprendimo.

2010 m. balandžio 28 d. nutartimi Amtsgericht – Familiengericht – Celle (Celės kantono teismo šeimos bylų skyrius, Vokietija) patenkino šį prašymą tuo pagrindu, kad prieš priimdamas sprendimą Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao nebuvo išklauses Andrea.

Šį sprendimą vaiko tėvas apskundė 2010 m. birželio 18 d.

Oberlandesgericht Celle (Vokietija), kuriam šis skundas pareikštas, nurodo, kad jam kyla toliau nurodytų klausimų.

Nors 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimas gražinti vaiką, kurį peržiūrėti, kaip matyti iš minėtų sprendimų Rinau ir Povse, vykdymo valstybės narės teismas iš principo negali, buvo priimtas po to, kai priimtas sprendimas jo negražinti, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad itin šiurkštaus pagrindinių teisių pažeidimo atveju jis turėtų turėti atskiras kontrolės galias ir galimybę neleisti vykdyti tokio sprendimo.

Oberlandesgericht Celle mano, jog tai, kad pagrindinėje byloje kilmės valstybės narės teismas neišklausė Andrea, yra Pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 1 dalies pažeidimas. Tai yra šiurkštus pažeidimas, pateisinantis kontrolės galių suteikimą vykdymo valstybės narės teismui remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 42 straipsnio 1 dalimi, aiškinama atsižvelgiant į Pagrindinių teisių chartiją.

Be to, Oberlandesgericht Celle klausia, ar jam privalomas pagal Reglamento Nr. 2201/2003 42 straipsnį parengtas pažymėjimas, kurio turinys akivaizdžiai klaidingas, jeigu vykdymo valstybės narės teismas neturi jokių kontrolės galių, net ir esant pažeistoms pagrindinėms teisėms. Taip būtų visų pirma tokiais, kaip antai nagrinėjamas, atvejais, kai pažymėjime būtų nurodytas akivaizdžiai klaidingas teiginys apie tai, kad Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao neva išklausė vaiką.

Todėl Oberlandesgericht Celle nusprendė sustabdyti bylą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar šiurkštaus pagrindinių teisių pažeidimo vykdytiname kilmės valstybės narės sprendime atveju aiškinant reglamento [Nr. 2201/2003] 42 straipsnį pagal Pagrindinių teisių chartiją vykdymo valstybės narės teismas išimties tvarka turi kompetenciją atlikti atskirą vertinimą?

2. Ar vykdymo valstybės narės teismas privalo vykdyti kilmės valstybės narės sprendimą, dėl kurio, kaip matyti iš bylos medžiagos, šis teismas akivaizdžiai neteislingai išdavė pažymėjimą pagal reglamento [Nr. 2201/2003] 42 straipsnį?“

ETT nurodė:

Iš [Reglamento Nr. 2201/2003 42 straipsnio 1 dalies ir 43 straipsnio 1 bei 2 dalių], kuriose aiškiai įtvirtintas kilmės valstybės narės ir vykdymo valstybės narės teismų jurisdikcijos padalijimas ir kuriomis siekiama vaiko greito gražinimo, matyti, kad pažymėjimo, išduoto pagal [šio] reglamento 42 straipsnį, dėl kurio šitai patvirtintas sprendimas tampa vykdytinas, negalima apskusti. Vykdyto teismas gali tik konstatuoti sprendimo, patvirtinto pažymėjimu, vykdytinumą, nes vieninteliai motyvai, kuriuos galima nurodyti dėl pažymėjimo, yra jo ištaisyimas arba abejonės dėl jo autentiškumo remiantis kilmės valstybės narės teisės nuostatomis (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo Rinau 85, 88 ir 89 punktus). Vienintelės vykdymo valstybės narės teisės nuostatos, kurias galima taikyti, yra procesinius klausimus reglamentuojančios nuostatos.

Ir atvirkščiai – klausimai dėl paties sprendimo pagrįstumo, pirmiausia, ar tenkinamos būtinos sąlygos, jurisdikciją turinčiam teismui leidžiančios priimti tokį sprendimą, įskaitant galimus prieštaravimus dėl jurisdikcijos, turi būti iškelti kilmės valstybės narės teismuose pagal tos valstybės teisės sistemą. Prašymą sustabdyti pažymėjimu patvirtinto sprendimo vykdymą taip pat galima pateikti tik jurisdikciją turinčiam kilmės valstybės narės teismui pagal tos valstybės teisės sistemos nuostatas.

Vadinasi, valstybės narės, į kurią išvežtas vaikas, teismams negalima pateikti jokio pagrindo ginčijant tokio sprendimo vykdytinumą, nes šios valstybės narės teisės nuostatose

reglamentuojami tik procesiniai klausimai, kaip tai suprantama pagal [minėto] reglamento 47 straipsnio 1 dalį, t. y. sprendimo vykdymo tvarka. Procesas, dėl kurio pateiktas šis prejudicinis klausimas, nesusijęs nei su formos reikalavimais, nei su procesiniais klausimais – jame sprendžiami klausimai dėl esmės.

Todėl klausimai dėl sprendimo, patvirtinto pažymėjimu, ir vėlesnio vykdytino sprendimo nesuderinamumo, kaip tai suprantama pagal [Reglamento Nr. 2201/2003] 47 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą, turi būti tikrinami tik atsižvelgiant į galimus vėliau priimtus jurisdikciją turinčių kilmės valstybės narės teismų sprendimus.

Tokiomis aplinkybėmis, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, jurisdikciją turintis vykdyto valstybės narės teismas negali neleisti vykdyti teismo sprendimo, dėl kurio išduotas pažymėjimas ir kuriuo nurodoma grąžinti neteisėtai laikomą vaiką, tuo pagrindu, kad šis sprendimą priėmęs kilmės valstybės narės teismas pažeidė 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 42 straipsnį, aiškinamą atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnį, nes išimtinę jurisdikciją vertinti, ar toks pažeidimas padarytas, turi kilmės valstybės narės teismai.

2010 m. gruodžio 22 d. Barbara Mercredi prieš Richard Chaffe (Jungtinė Karalystė) C-497/10PPU

Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad Reunjono saloje gimusi ir Prancūzijos pilietybę turinti B. Mercredi, kuri yra ieškovė pagrindinėje byloje, 2000 m. išsikraustė į Angliją, kur dirbo vienos oro linijų bendrovės įguloje. Kelerius metus ji ten nesusituokusi gyveno su Didžiosios Britanijos piliečiu R. Chaffe.

2009 m. rugpjūčio 11 d. jiems gimė dukra Chloé, Prancūzijos pilietė. Praėjus savaitei po šio vaiko gimimo B. Mercredi ir R. Chaffe, kurių santykiai jau kurį laiką nebebuvo pastovūs ir kurie nebegyveno kartu, nes R. Chaffe išsikėlė iš bendros gyvenamosios vietos, išsiskyrė. 2009 m. spalio 7 d., nors Chloé buvo du mėnesiai, B. Mercredi su dukra išvyko iš Anglijos ir kitą dieną atvyko į Reunjono salą. Vaiko tėvui apie motinos ir vaiko išvykimą iš anksto nebuvo pranešta, tačiau 2009 m. spalio 10 d. jis gavo laišką, kuriame B. Mercredi paaiškino šio išvykimo priežastis.

Neginčytina, kad vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki jo išvykimo 2009 m. spalio 7 d., buvo Anglijoje. Taip pat nekyla ginčas, kad Chloé išvežimas į Reunjono salą buvo teisėtas, nes tuo metu B. Mercredi buvo vienintelis asmuo, turintis „globos teises“ reglamento 2 straipsnio 9 punkte pavartota prasme.

Tėvo 2009 m. Jungtinėje Karalystėje pradėtas procesas

2009 m. spalio 9 d., penktadienį, R. Chaffe, sužinojęs, kad B. Mercredi išvyko iš savo gyvenamosios vietos, telefonu tą pačią dieną kreipėsi į Duty High Court Judge Holman. Šis teisėjas priėmė nutartį įpareigodamas pateikti informaciją apie vaiko buvimo vietą („location order“) ir paskyrė šios bylos nagrinėjimą 2009 m. spalio 12 d.

2009 m. spalio 12 d. R. Chaffe pateikė prašymus, be kita ko, dėl tėvų pareigų pripažinimo, kaitomos vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir bendravimo tiesių suteikimo. Tą pačią dieną, B. Mercredi nežinant apie suinteresuotojo asmens kreipimąsi į teismą ir jai ar jos teisėtam atstovui nedalyvaujant procese, teisėjas Holman priėmė nutartį nurodydamas B. Mercredi grąžinti Chloé į Angliją. Norint išvengti bet kokios dviprasmybės, šioje nutartyje nurodyta, jog neįpareigojama perduoti vaiko tėvui arba leisti jam bendrauti, nes sprendimai šiuo klausimu bus priimti vėlesniame posėdyje.

Reikia nurodyti, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro prielaidą, kad jame „byla buvo iškelta [pateikta]“, kaip tai suprantama pagal reglamento 16 straipsnį, vėliausiai 2009 m. spalio 12 d. Prireikus jis turi tai patikrinti. Bet kuriuo atveju

Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą dėl prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktų faktinių ir teisinių vertinimų.

Motinos ir tėvo pradėti procesai Prancūzijoje

2009 m. spalio 28 d. B. Mercredi kreipėsi į Tribunal de grande instance (apygardos teismas) dėl išimtinių tėvų pareigų pripažinimo ir Chloé gyvenamosios vietos nustatymo kartu su motina Sen Deni (Reunjonas, Prancūzija).

2009 m. gruodžio 18 d. R. Chaffe tam pačiam teismui pateikė prašymą nurodyti gražinti Chloé į Angliją pagal 1980 m. Hagos konvenciją. 2010 m. kovo 15 d. sprendimu šis prašymas buvo atmestas tuo pagrindu, kad tuo momentu, kai Chloé išvyko iš Jungtinės Karalystės, R. Chaffe neturėjo jos „globos teisių“. Šis teismo sprendimas nebuvo apskūstas apeliacine tvarka. 2010 m. birželio 23 d. sprendimu Sen Deni Tribunal de grande instance pripažino B. Mercredi išimtinės tėvų pareigas Chloé atžvilgiu ir nustatė šio vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą kartu su motina. Iš R. Chaffe ir Prancūzijos vyriausybės per posėdį pateiktų pastabų matyti, kad šis sprendimas dar netapo galutinis.

Tėvo 2009 m. Jungtinėje Karalystėje pradėto proceso tęsinys

2010 m. balandžio 15 d. R. Chaffe 2009 m. spalio mėnesį iškelta byla pateko pas teisėją McFarlane. R. Chaffe tvirtinimu, 2009 m. spalio 9 d. High Court of Justice (England & Wales) turėjo jurisdikciją spręsti dėl jo dukters padėties, nes Chloé tą dieną nebuvo praradusi savo nuolatinės gyvenamosios vietos Anglijoje. Be to, buvo įrodyta, jog pagal Anglijoje ir Velse taikomą teisę, pateikus prašymą priimti nutartį dėl globos teisių, teismas gali įgyti „globos teises“. R. Chaffe pridūrė: kadangi prašymas dėl tėvų pareigų pateiktas Anglijos teismams, Sen Deni Tribunal de grande instance, vadovaudamasis reglamento 19 straipsniu, privalėjo sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol bus išnagrinėtas klausimas dėl Anglijos teismo jurisdikcijos.

Anot B. Mercredi, Anglijos teismai neturėjo jurisdikcijos spręsti dėl Chloé padėties, nes nuo tos dienos, kai atvyko į Reunjono salą, jos nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne Jungtinėje Karalystėje, bet Prancūzijoje.

Teisėjas McFarlane nusprendė, kad:

- byla dėl Chloé buvo pateikta Anglijos teismui tuo momentu, kai tėvas paskambino telefonu teisėjui Holman,
- nuo to momento Anglijos teismas turi Chloé globos teises,
- nuo to paties momento tėvas taip pat turi Chloé globos teises, nes teismo nutartys priimtos jo naudai,
- Chloé nuolatinė gyvenamoji vieta „<...> tuo momentu, kai tiek Anglijos teismas, tiek tėvas įgijo [vaiko] globos teises, ir Anglijos teismas priėmė nutartis pareikalaudamas, kad Chloé liktų jo jurisdikcijoje arba į ją būtų gražinta“, vis dar buvo Anglijoje, ir kad
- todėl nuo 2009 m. spalio 9 d. jurisdikciją spręsti dėl Chloé padėties turi Anglijos teismai.

Motinos pradėtas procesas Jungtinėje Karalystėje

2010 m. liepos 12 d. B. Mercredi apeliacine tvarka apskundė High Court of Justice (England & Wales) sprendimus, kreipdamasi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

Prašyme priimti prejudicinį sprendimą šis teismas nurodė, jog norint nustatyti teismą, kuriam pagal Europos Sąjungos teisę teisinga byla dėl tėvų pareigų Chloé atžvilgiu, reikia išsiaiškinti, kokie kriterijai turi būti taikomi nustatant vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą pagal reglamento 8 ir 10 straipsnius.

Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, atsakymas į klausimą, ar High Court of Justice (England & Wales) įgijo Chloé globos teises, kai jos tėvas pateikė prašymus, priklauso nuo reglamento sąvokos „institucija ar kita organizacija“ aiškinimo, kurį gali pateikti Teisingumo Teismas. Taip pat šis teismas nori išsiaiškinti, kaip vertinti situaciją, kai vienu metu jurisdikciją turi Jungtinės Karalystės ir Prancūzijos teismai, sprendžiantys dėl atitinkamai Chloé tėvo ir motinos pateiktų prašymų.

Tokiomis aplinkybėmis Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division), nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Kokiais kriterijais reikia vadovautis nustatant vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą, reikalingą taikant:

- <...> Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį,
- <...> Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį?

2. Ar teismas gali būti „institucija ar kita organizacija“, kuriai, vadovaujantis <...> Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis, gali būti suteiktos globos teisės?

3. Ar 10 straipsnis taikomas ir po to, kai valstybės narės, į kurią kreiptasi, teismai atmetė prašymą dėl vaiko grąžinimo pagal [1980 m. Hagos konvenciją] tuo pagrindu, kad neįvykdytos 3 ir 5 straipsniuose numatytos sąlygos?

Konkrečiai tariant, kaip reikėtų spręsti koliziją tarp valstybės, į kurią kreiptasi, išvados, kad neįvykdytos [1980 m. Hagos konvencijos] 3 ir 5 straipsniuose numatytos sąlygos, ir prašančiosios valstybės išvados, kad 3 ir 5 straipsniuose numatytos sąlygos įvykdytos?“

ETT nusprendė, kad „Nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoką 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 8 ir 10 straipsniuose pavartota prasme reikia aiškinti taip, kad ši gyvenamoji vieta atitinka vietą, kur vaikas tam tikru būdu integravosi į socialinę ir šeiminingą aplinką. Šiuo tikslu nagrinėjant kūdikio, kuris kitoje nei jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje, į kurią buvo išvežtas, su motina gyvena tik kelias dienas, situaciją, be kita ko, reikia atsižvelgti, viena vertus, į gyvenimo šios valstybės narės teritorijoje ir motinos persikėlimo į šią valstybę trukmę, teisėtumą, sąlygas ir priežastis ir, kita vertus, būtent dėl vaiko amžiaus, į motinos geografinę bei šeiminingą kilnę ir šeiminius bei socialinius jos ir vaiko ryšius toje valstybėje narėje. Nustatyti vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą turi nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas kiekvienam konkrečiam atvejui būdingas faktines aplinkybes.

Tuo atveju, jeigu taikant minėtus kriterijus pagrindinėje byloje būtų padaryta išvada, kad vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti nustatyta, jurisdikciją turintis teismas turi būti nustatomas remiantis „vaiko buvimo“ kriterijumi reglamento 13 straipsnyje pavartota prasme.

2. Vienos valstybės narės teismo sprendimai, kuriais pagal 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų atmestas prašymas nedelsiant grąžinti vaiką į kitos valstybės narės teismo jurisdikciją ir kurie susiję su tėvų pareigomis šio vaiko atžvilgiu, nedaro poveikio sprendimams, kurie turi būti priimti pastarojoje valstybėje narėje dėl anksčiau pateiktų ir dar nagrinėjamų prašymų, susijusių su tėvų pareigomis.

2012 m. balandžio 26 d. Health Service Executive prieš S. C. Ir A. C. /C 92/12

S. C. yra Airijos pilietė ir gyveno Airijoje. High Court įgyvendina rūpybos teisę. 2000 m. S. C. buvo patikėta rūpintis Health Service Executive (Airijos kompetentinga institucija, atsakinga už vaikus, kuriais rūpinasi valstybė, toliau – HSE). Nuo to laiko S. C. gyveno ir globos šeimose, ir globos namuose Airijoje. Pateikusi atskirąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui HSE paprašė įkurdinti vaiką atimant laisvę uždaroje terapijos ir ugdymo institucijoje Anglijoje. Prieš tai S. C. buvo įkurdinta uždaroje institucijoje Airijoje. Pastaruoju metu S. C. kelis kartus bandė nusižudyti. Vaiko nebuvo galima įkurdinti tinkamoje Airijos institucijoje. Prašymui priešinasi S. C. ir vaiko motina A. C.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas 2011 m. gruodžio 2 d. patenkino HSE prašymą ir nurodė jos apsaugai įkurdinti S. C. privačioje uždaroje institucijoje Anglijoje. Išskyrus S. C., visi proceso dalyviai pritaria dėl įkurdinimo Anglijoje, nes tai geriausiai atitinka vaiko gerovę. Įkurdinimas iš pradžių buvo numatytas vienam mėnesiui ir turėjo būti peržiūrimas bei prireikus atnaujinamas kas mėnesį.

Kadangi vaiko gerovė, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, reikalavo neatidėliotinių veiksmų, priėmus teismo nurodymą S. C. buvo nedelsiant perkelta į Angliją. Pagrindinėje byloje dabar nagrinėjamas įkurdinimo ir jo palikimo galioti teisėtumas. 2012 m. vasario 16 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2012 m. vasario 22 d., High Court pateikė Teisingumo Teismui tokius klausimus prejudiciniam sprendimui priimti:

„1. Ar teismo sprendimas, kuriuo nurodoma tam tikrą laiką įkurdinti vaiką kitos valstybės narės institucijoje, užtikrinančioje terapinę ir ugdymo globą, patenka į Reglamento Nr. 2201/2003 dalykinę taikymo sritį?

2. Jeigu būtų teigiamai atsakyta į pirmąjį klausimą, ar ir kokios pareigos, susijusios su konsultavimosi ir sutikimo davimo mechanizmu pobūdžiu, atsiranda pagal Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnį, siekiant užtikrinti veiksmingą taip įkurdinamo vaiko apsaugą?

3. Jeigu valstybės narės teismas svarstė galimybę nustatytam laikui įkurdinti vaiką kitos valstybės narės globos institucijoje ir pagal Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnį yra gavęs tos valstybės sutikimą, ar tam, kad vaikas galėtų būti faktiškai įkurdintas, teismo sprendimas, kuriuo nurodyta nustatytam laikui įkurdinti vaiką kitos valstybės narės globos institucijoje, turi būti pripažintas ir (arba) paskelbtas vykdytinu toje kitoje valstybėje narėje?

4. Ar teismo sprendimas, kuriuo nurodoma nustatytam laikui įkurdinti vaiką kitos valstybės narės globos institucijoje, tai valstybei narei davus dėl to sutikimą pagal Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnį, turi kokią nors teisinę galią toje kitoje valstybėje narėje, kol užbaigus procesą dėl tokio teismo sprendimo pripažinimo ir (arba) paskelbimo vykdytinu toks teismo sprendimas buvo pripažintas ir (arba) paskelbtas vykdytinu?

5. Jeigu teismo sprendimas, kuriuo nurodoma nustatytam laikui įkurdinti vaiką kitos valstybės narės globos institucijoje, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnį yra pratęsiamas tam tikram papildomam terminui, ar kiekvieno tokio pratęsimo atveju būtina gauti kitos valstybės narės sutikimą pagal reglamento 56 straipsnį?

6. Jeigu teismo sprendimas, kuriuo nurodoma nustatytam laikui įkurdinti vaiką kitos valstybės narės globos institucijoje, pagal Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnį pratęsiamas tam tikram papildomam terminui, ar kiekvieno tokio pratęsimo atveju šis teismo sprendimas turi būti pripažintas ir (arba) vykdomas toje kitoje valstybėje narėje?“

Dėl prejudicinių klausimų ETT nusprendė:

1. Vienos valstybės narės teismo sprendimas, kuriame numatytas vaiko įkurdinimas kitoje valstybėje narėje esančioje uždaroje terapinės ir ugdymo priežiūros institucijoje, apimantis laisvės atėmimą apibrėžtam laikotarpiui apsaugos tikslais, patenka į dalykinę 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, taikymo sritį.

2. Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnio 2 dalyje numatytą sutikimą iki sprendimo dėl vaiko įkurdinimo priėmimo turi suteikti viešosios teisės reglamentuojama kompetentinga institucija. Nepakanka, kad savo sutikimą duotų įstaiga, kurioje turi būti įkurdintas vaikas. Tokiomis aplinkybėmis, kaip antai susiklostė pagrindinėje byloje, kai sprendimą dėl įkurdinimo priėmęs valstybės narės teismas nėra tikras, ar prašomojoje valstybėje narėje sutikimas buvo tinkamai duotas, nes nebuvo galima užtikrintai nustatyti, kokia institucija šioje valstybėje yra kompetentinga, galima ištaisyti trūkumus, siekiant įsitikinti, kad buvo visiškai paisoma Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnio reikalavimo dėl sutikimo.

3. Reglamentas Nr. 2201/2003 aiškintinas taip, kad vienos valstybės narės teismo sprendimas, kuriuo nurodoma priverstinai įkurdinti vaiką kitoje valstybėje narėje esančioje uždaroje globos institucijoje, prieš pradėdant jį vykdyti prašomojoje valstybėje narėje turi būti paskelbtas vykdytinu šioje valstybėje narėje. Siekiant neužkirsti kelio reglamento praktiniam veiksmingumui,

prašomosios valstybės narės teismo sprendimas dėl prašymo paskelbti teismo sprendimą vykdytinu turi būti priimtas ypač greitai, o skundai dėl tokio prašomosios valstybės narės teismo sprendimo negali turėti sustabdomojo poveikio.

4. Sutikimas dėl įkurdinimo pagal Reglamento Nr. 2201/2003 56 straipsnio 2 dalį, jeigu jis suteiktas apibrėžtam laikui, negalioja sprendimams dėl įkurdinimo laikotarpio pratęsimo. Tokiomis aplinkybėmis būtina prašyti naujo sutikimo. Tam tikroje valstybėje narėje priimtas sprendimas dėl įkurdinimo, kuris buvo paskelbtas vykdytinu kitoje valstybėje narėje, gali būti vykdomas pastarojoje valstybėje narėje tik sprendime dėl įkurdinimo nurodytą laikotarpį.
